

Noorkotkas
signaliseerimisõppusel

№ 14
1937
30 s.

Frantsise Kodu

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Kaalilõõ arvatakse tasu alla, kui sellele lasundumine on peale kirjutatud. Tarvitamaala ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 1 üks lehekülj
tekstil ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 14

1937

SISUKORD:

J. Kokk: Prestiizist ja ülesandeist.

V. Pirsko: Jaak Kärner.

Sniper: Helsingi suurpäevade eel-
õhtul.

V. Härm: Soome tervitus maailma
laskurperele.

A. Vares: K.-L. mereüksuste mootor-
paatide „Kotka“ ja „Vahuri“ ristsed.

V. Pirsko: Sakalamaa Malevale mood-
ne lasketiir.

D. Buxhoeveden: Mõnd degaseerimisest.

V. Härm: Maailmameistrivõistluste bü-
letääne.

V. Pirsko: Lehekülgi noortepargi tege-
vusest.

E. Paju: Vanad eestlased sõdimas.

A. Hinnom: Ühest kalastamisretkest.

Milliseid hüvesid pakub Teile EKA elukindlustus?

1. Vanaduses olete kindlustatud.

Elukindlustuse sõlmimise üheks eesmärgiks on elatiskapitali kogumine vanaduspäevadeks. Elukindlustuse läbi olete paigutanud oma raha kindlalt ja kasulikult ning võite muretult pühendada kogu oma jõu olevikule, teades, et tulevik on kindlustatud, olenemata sellest, kui kaua Teie ka ei elaks. Teid läbistaks rahuldustunne, võides ütelda enesele: „Olen teinud kõik mis minu võimuses on olnud!“

2. Teie omaksed on kindlustatud. Sellest silmapilgust, kus omate elukindlustuse, on ühtlasi Teie omakseil kindlustunne, teades, et juhul kui Teid tabaks mõni õnnetus, saavad nemad kohe kapitali, mis neid kaitseb häda ja puuduse eest.

3. Teie tulumaks alaneb. Elukindlustusmaksud arvatakse teatud summani maha maksualusest tulust.

4. Teie võtate osa EKA puhaskasust.

5. EKA vastutussummad ületavad Kr. 1.800.000.—

6. EKA on seni ainuüksi surmajuhtudel välja maksnud üle Kr. 460.000.— (46 miljoni sendi).

Elukindlustus on väärtese sõna parimas mõttes. Elukindlustuse läbi rikastute terve kindlustussumma võrra. Ootamine ja edasilükkamine tähendab elukindlustuses pahimat äri — kohe kindlustamine aga parimat, sest mida varemalt Teie end kindlustate, seda madalamad on kindlustuspreemiad. Omades elukindlustuse, Teie harjute korrapäraselt raha koguma, kusjuures kõrvalepandud summad võivad olla nii väikesed, et neist ilma raskusteta võite loobuda.

Ar 937 P
Kaitse

EESTI
AR RAHVUS-
MAAMATUKOGU

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 14

Tallinnas, laupäeval, 31. juulil 1937

XIII aastakäik

J. Kokk

Prestiižist ja ülesandeist

„Kaitse Kodu!“ nr. 7 puudutas H. Tammart Kaitseliidu prestiiži küsimust ja esitas mõningad võimalused selle tõstmiseks. Neile lisaks tahaksin veel juure tuua järgmisi mõtteid.

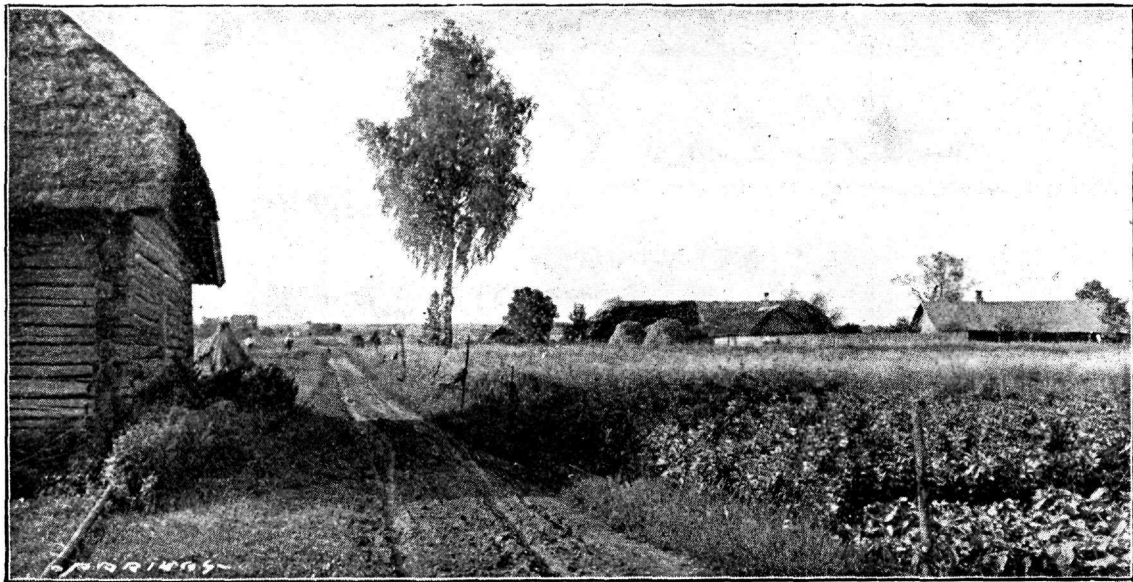
Iga organisatsioon, eriti veel kui tal on täita riiklikult ülitähtsad ülesanded, peab olema prestiiži pärast valvel ja kõigi abinõudega selle tõstmise eest hoolitsema. Seejuures ei ole prestiiži küsimus organisatsiooni mingi väline esinduslik avaldus, mis ainult välist efekti andva tähtsuse omaks — nii ei tule sellest aru saada ega ole ka aru saadud — vaid organisatsiooni prestiiži all tuleb mõista avalikkude hinnangut selle organisatsiooni töö tulemustele ja tähtsusele üldse.

Seepärast olekski vahest õigem kõnelda Kaitseliidu prestiiži küsimuse asemel Kaitseliidu autoriteetsusest nii seltskonnas kui avalikus elus üldse.

Ent autoriteetsena avalduda ja tunnustama panna saab ikkagi Kaitseliit ise peamiselt oma tõsise tööga ja seemiselt terve vaimuga, kusjuures see töö on seda paremaid tulemusi andev, mida soodsamad on töötingimused ja olukord. Lähimast minevikust näemegi, Kaitseliitu ennast näitena kasutades, kuidas algul, eriti pahema tiiva poolt, naeruvääristada püütnud organisatsioonist aasta-aastalt on kasvanud tõsise ja tubli tööga, poliitilistest kirgedest eemal seisev, tüse ja jõurikas ning üldist tunnustust leidnud võimas organisatsioon. Sellest järgneb, et tubli töö on parimaks autoriteedi tõstjaks igale organisatsioonile, kusjuures ei puudu tähtsus ka seda tööd soodustavil kõrvaltingimusil. Ilma et lähemalt vaat-

lemisele võtta H. Tammarti poolt soovitatud abinõusid, tahaksin siiski vihjata kahele momendile: ei või liigset tähtsust anda kaitseliitlasile majanduslike soodustuste pakkumisele, kuna see võiks ju küll meelitada juurevoolu Kaitseliitu, kuid kahtlemata on need juuretulijad seemiselt väiksema kvaliteediga neid ootava töö jaoks kui endised kaitseliitlased, kes on tulnud kaitseliitu mitte soodustuste pärast, vaid täie teadmise, et neid ainult tõsine töö ja raskused ees ootavad, mingi ainelise vastutasuta. Teisest küljest ei tule majanduslike soodustusi täiesti hüljata, kuna neil ka oma tähtsus ei puudu. Õige tee võiks vahest seista selles, kui soodustuste saamine ei ole tingitud mitte ainult Kaitseliitu astumisest, vaid teatud aja kohusetruult ülesannete täitmisest. See esiteks.

Teiseks on kahtlemata õige, et Kaitseliit riviüksusena võidaks palju, kui pealikud-mitteohvitserid tagasi tõmbuksid. Kuid kas see Kaitseliidule üldiselt kasuks tuleks, on minu arvates küsitav. Seal ei teki raskusi, kus on näiteks vallas rühma pealikuks kooliõpetaja, kes on noorem mees, agar seltskonnategelane ja pealeselle hiljuti reservohvitserina sõjaväest vabanenud — seal on kõik positiivsed omadused ühes isikus koonduvad. Kuid seda ei tule tihti ette. Sageli on Kaitseliidus küllaltki reservlipnikke, kuid nad ei oma seda positsiooni, mis on vajaline, et valla kandvaimat osa Kaitseliidus koos hoida. Järelikult see küsimus ei ole nii kergesti lahendatav, ja seepärast koputada säärase mitteohvitseride-pealikute südamele, et nad vabalt tagasi astuksid, ei võiks igal juhul otstarbekohane olla ja võiks selle

nõude kohaldamisel tihti suurt kahju tuua Kaitseliidule endale.

Kuna Kaitseliit on mitte ainult kaitsevälise, vaid ka seltskondliku ülesandega organisatsioon, siis peaks ehk katsuma lähendust leida mõlemate külgede väljaarendamisega ta tegevuses enam iseseisvalt, kuid siiski kooskõlas.

Selle artikli peaülesanne oligi just puudutada Kaitseliidu autoriteedi huvides ta ülesannete käsitlemise ulatust, peamiselt seltskondliku töö alal. Et väljaõppe-ala ka edaspidi esikohale peab jääma, on kahtlemata õige ja iseendast mõistetav, see aga ei eita veel seltskondliku tegevuse laiendamise võimalust ja vajadust.

On õigus, et kaitseliidule kipub nii palju ülesandeid tulema, et küsimus tekib, kas otsene õppetöö selle all ei kannata, nagu samas „K. K.“ numbris kpt. A. Truuvete õigusega küsib. Kuid on ka õige, et enamikult maal ja väiksemates linnades Kaitseliit ka senini küllalt palju üldtähtsusega küsimustes on ära teinud, kuid ainult mitte enda, vaid igasuguste komiteede ja organisatsioonide nime all.

Siit esimene järeldus — Kaitseliit ei pruugi olla mees varjus, kes teeb tööd teiste siltide all. Kus vähegi võimalik, tegutsegu Kaitseliit oma nime all, kui see ei vii teda mitte lähkelidesse teiste elujõuliste organisatsioonidega. See oleks aga enam taktikaline kui sisuline küsimus.

Sisuliselt peaks asuma seisukohale, et kõik tähtpäevad, nii üleriiklikud kui ka kohalikud,

milledel on üldine tähtsus, üldised sündmused, mis on üldiseloomuga ja rahvuslikud, peaks olema Kaitseliidu pühitseda ja korraldada. Võidupüha läbiviimise enda peale võtmisega on tehtud täiesti õige ja asjalik samm. Siia võiks lisanduda 24. veebruari pühitsemine, kohalik vabastamispäev, mis võiks kujuneda ka ühtlasi langenuite mälestamise päevaks jne. Ülesandeid algul kuhjata ei maksa, neid leidugu jõu ja tarviduse järele.

Edasi võiks ka jõude suurendada. Kaitseliidus peaks olema võimalus tööle panna ka neid seltskondliku staažiga ja võimetega inimesi, kes isegi vahest korraldajaks rivi-rea-meheks ei kõlba, kuid omavad seejuures võimeid teisel. Kas selleks ümber korraldada toetajate liikmete instituut või ellu kutsuda uus moodus, see on iseküsimus. Asjale ei võiks olla kahjulik seegi, kui Kaitseliidus oleksid propagandapealikud ka väiksemate üksuste — kompaniide või üksikrühmade — juures, kellede juures on ka teatud koondus kaitseliitlasi eriülesannetega seltskondliku töö alal. Kuidas seda mõtet organisatsioonis rakendada, on raske ette määrata, ent võimalusi peaks leiduma, kuidas Kaitseliidu üksuste juures seltskondlikuks tööks ellu kutsuda liik kaitseliitlasi, kes pole otseselt relvaga võitlejad, kuid peavad siiski olema kaitseliitlased, alluma distsipliinile, kandma mundrit, oskama ravis esineda jne.

Propaganda-pealikute tähtsus ja töö sellega kahtlemata nii kohapeal kui ka keskkohas märksa tõuseks, see oleks üldisele asjale kasuks ja minu arvates üheks Kaitseliidu prestiiži tõstmise ja kindlustamise võimaluseks.

Jaak Kärner †

22. juulil varises manalasse Eesti suur-laskur ja laskemaailmameister, Sakalamaa Maleva relvurpealik Jaak Jaagu p. Kärner, murtuna pikaldasest sisehaigusest. Kadunu põrm toodi autoga Tartust Viljandisse, kuhu see saabus laupäeva õhtul kella 7-eks. Viimseks vastuvõtuks ja austus-avalduseks rivistus Viljandi linna malev-konna aukompanii koos orkestriga linna-piirile. Kadunu pärale jõudes toodi ta leinamarsi saatel Sakalamaa Maleva esin-dussaali, kus toimus matusetalitus, mille pidas praost J. Lattik. Kadunut võttis viimsel teekonnal Viljandis vastu suur rahvahulk, ja maleva staabi mitmed ruumid jäid kitsaks matusetalitusest osavõtvatele inimestele.

Jaak Kärner sündis 22. märtsil 1892. aastal Viljandimaal Öisu valla Liiva talus. Lõpetanud Paistus alg- ja kihelkonnakooli, hakkas ta põllumeheks isatalus, mida ta pi-das koos vennaga. Võttis osa Maailma- ja Vabadussõjast. Eriti silmapaistvale kohale tõusis Jaak Kärner Kaitseliidus, kuhu ta astus 1925. aasta algul Öisu kompanii asu-tajana. Huvi laskespordi vastu, suur tahte-jõud ning visa ja püsiv treening viisid Jaak Kärneri laskemaailmameistri tiitlini, mille ta omandas 1935. aastal Roomas täiskaliib-rilisest vintpüssist põlvelt asendist laskmi-ses 377 silmaga võimalikust 400 silmast. Peale mainitu tõi ta samalt suurvõistlu-selt kaasa veel neli auhinda, nende hulgas ka maailmameistri kuldmärgi. Kadunu ni-mel seisab hulk Eesti laskerekorde, samuti Sakalamaa Maleva laskerekorde kõigis rel-valiikides. Aumärkidena omab ta Kaitse-liidu Kotkaristi, Valgeristi ja mitmed vä-listamaa aumärgid.

Jaak Kärneri surmaga kaotas Eesti las-kuritepere oma tüsedaima jõu. Kahju, et suurmeister nii vara pidi meilt lahkuma. Pühapäeval, 25. juulil, kell 17.00 sängitati Jaak Kärner kõigi kaitseliidu auavaldus-tega Paistu kalmistul maamulda. Südamli-kud järelehüüded, rohkesti lilli ja suur saat-jaskond kinnitavad, kui kallis ja lähedane ta meile kõikidele oli.

Kadunud võitlejale ja võitjale suur tänu ilusa ja viljaka töö eest meie keskel.

Olgu kodumaa muld Sulle kerge, mä-lestus Sinust püsib kaunina!

Surnud laskemaailmameister Jaak Kärner —

saabub Viljandi

kantakse malevasse

maleva saalis auvahtide keskel

Helsingi suurpäevade eelõhtul

Ülevaateid, hinnanguid ja väljavaateid

Maailmameistrivõistluste eel pöördusime Eesti Laskurliidu esimehe kindral O. Sternbecki poole, kes lahkkesti „Kaitse Kodule!“ alljärgnevat kirjutas.

I

Nende ridade kirjutamisel meie eliitlaskurite ärasõit Helsingisse seisab ukse ees. 28. VII asub meie rahvusvärvide kaitsmiseks väljavalitud meeskond teele, ja 30. VII õhtupoolikul tuleb Malmi laskeradadel asuda kibedasse töösse, et mitmesuguste rahvusvahelist tähtsust mitteomavate „kõrvalvõistluste“ abil lõplikult valmis jõuda maailmameistri tiitleid andvaks ja maailmarekordide püstitamiseks ainuõigustatud peavõistluseks ehk matsideks, milliste seeria algab 4. augustil väikekalibri matsidega lamades ja põlvelt.

Millise ettevalmistuspagasiga asub siis teele meie meeskond? Millised võiksid olla ta väljavaated selles suurheiluses maailma parimate laskurrahvaste eliitmeeskondade vahel? Millist tööd tuleb tal teha Helsingis selleks, et olla võimeline matsipäevadel välja panema oma parimat? Sellest üksikute matside tähtsuse ja „vanuse“ järjekorras alamal.

II

Vanim, suurim ja tähtsaim rahvusvahelise laskuriteuniooni matside hulgas, n.-ö. selgroog nende matside luustikus, on kolme-asendi-mats täiskaliibrilise vabapüssiga. See mats on pidamisel olnud uniooni asutamisest, s. o. 1897. aastast saadik, võib seega tänava tagasi vaadata 40-aastasele ajaloolle ning on järjekorras kolmekümneesimene (maailmasõja ajal võistlusi ei peetud ja ka pärast on mõnel aastal võistlused jäanud pidamata). Selle matsi reeglite ajalugu ja selle matsi tulemuste areng on ühtlasi terve rahvusvahelise laskuriteuniooni ajalugu. Teiselt poolt aga võib seda ajalugu veel ühistada terve täpsusrelvade arenemiskäiguga viimase nelja aastakümne jooksul. Just vaba ehitusega matsitutzer on olnud selleks relvaks, mille maksimaalse tabamistäpsuse väljaarendamiseks on tehtud kõige rohkem niisuguseid puhtteoreetilisi kui ka eksperimentaalseid tööd. Just selle töö juures ongi avastatud need põhialused, milledest üldse oleneb tulirelva tabamistäpsus. Tuginedes neile põhialusele on viimasel ajal ka sõja- ning jahirelvade tabamistäpsust tunduvalt suurendatud ja laskemoona massiline valmistus ennekuulmata ühtlasele ning täpsusele viidud.

Täiskaliibrilise vabapüssi matsil lastakse 300 meetritl 10-ringilise rahvusvahelise märklehe pihta 120 lasku, neist 40 püsti vabalt käelt, 40 põlvelt ja 40 lamades käelt. Iga asendi vältusel on lubatud anda kuni 10 proovilasku, milliste laskmine on lubatud üksikute 10-lasuliste seeriade eel. Iga 10-lasuline seeria tuleb ära lasta katkestamatult. Aega laskmiseks antakse uniooni määruste järgi vähimalt 24 märklauatundi (näiteks 3 lauda 8 tunniks) viiemehelisele meeskonnale. Helsingi programmi järgi antakse igale viiemehelisele meeskonnale viis lauda 6½ tunniks, neist neli tundi hommikupoolel (kella 8—12) ja 2½ tundi õhtupoolel (kella ½3—5).

Väga aeglaselt, n.-ö. tollhaaval, on vabapüssist laskmine arenenud selle kohutavalt kõrge tasemeni, mil see on praegu. Esimest korda ületas kolme asendi kogusummaga 1000 silma piiri belglane P. du Verger 1905. aastal, saavutades 1004 silma. Kuus aastat möödus pärast seda, enne kui ületati 1050 silma. Veel 14 aastat (nende hulgas küll 6 aastat, milal uniooni tegevus oli sõdade tõttu katkestatud, kulus enne kui ületati 1100 silma. Sellega tuli toime šveitslane Hartmann 1925. aastal, saavutades 1109 silma. Sama Hartmann püstitas 1929. aastal Stokholmis maailmarekordi 1114 silmaga, mis on ületamata tänapäevani.

Teised individuaalsed vabapüssi-maailmarekordid on:

Püsti 360 silma, püstitatud šveitslase Zimmermanni poolt Lwowis 1931. aastal.

Põlvelt 381 silma, rootslane Rönmark Granadas 1933. aastal.

Lamades 393 silma, S. O. Lindgren, Soome, Lwowis 1931. aastal.

Viiemehelise meeskonna rekordid on:

Kogusumma 5488 silma, Soome, Roomas 1935. aastal.

Püsti 1743 silma Šveits, Lwowis 1931. aastal.

Põlvelt 1866 silma Soome, Roomas 1935. aastal.

Lamades 1923 silma Soome, Lwowis 1935. aastal.

Relva ja laskemoona areng on tänapäeval jõudnud niisugusele tasemele, et nende tegurite poolest parimate matsitutzeritega kõik lasud kindlasti võiks pidada kümnelise sees, ilma kümnelise rajakriipsu riivamata. Mis praegusel ajal veel puudub 1200-st ja teisist vastavaist „täisseeeriaist“, tuleb panna nende tegurite arvele, mis „asuvad tagapool püssi kabarauda“, s. o. laskuri inimlike võimete arvele.

Millise pagasiga läheme meie vastu sellele tasemele? Mida panevad meile vastu vastased?

Relvad ja laskemoon on meil vähimalt niisama head kui meie kõige tugevamail vastaseil: Šveitslasil ja soomlasil. Mida üldse suudab anda nende relv ja nende laskemoon, seda suudab anda ka meie oma. Seniste katsete järele tahaks isegi uskuda, et meie nende tegurite poolest teistest veidi ülegi oleme.

Ja meeskonnad?

Šveitsi äsjalõppenud treeningu tulemused näitavad saavutatud maksimumidena:

a) Individuaalselt:

Kogusummaga Zimmermann	1119 silma.
Püsti Zimmermann ja Grünig	360 „
Põlvelt Ciocco	380 „
Lamades Ciocco	389 „

b) Meeskonnaga:

5 treeningmeeskonnast väljanõpitud parimat on terve treeningu vältusel suutnud maksimaalselt anda 5536 silma.

Seejuures tuleb aga tähendada, et Šveitsis valgustusolud üldiselt on palju raskemad kui põhjamaadel. Kui meeskonna võimed kõiges muus jäävad samadeks, siis võib Šveitsi meeskond Helsingis sellest tasemest veel mõnegi silma mehe kohta kõrgemale tõusta. 5550 silma meeskonnaga — see ei tohiks neile Helsingis kuidagi jääda kättesaamatuks unistuseks. Ka igast individuaalsest maailmarekordist ülesaamine peaks neil olema täiesti võimaluste piirides.

Soome treening püsis tüki aega 5510—5520 meeskonnasilmade piirides. Viimati, 12. VII, tõusis see järsult: Kullervo Leskinen tegi kolme asendi kogusummaga 1131 silma ja viie parima kogutulemus ulatas 5552 silmani. See meeskonnatulemus tõus sündis aga peaaegu täieliselt Kullervo Leskise täiesti erakorralise 1131 silma arvel. Muidu oli juba neljas mees oma tulemusega 1100 silma piirist allpool, ja ilma selle erakorraliselt kõrge tulemuseta vaevalt küll palju 5530 silmast ülespoole oleks saadud. Üldtaseme teatava tõusu juures võiks aga ka Soome meeskonnale 5550 silma ületamist täiesti kättesaadavaks pensumiks pidada, olgugi et

suurem osa treeningust selleks kuigi soodsaid eeldusi ei ole loonud.

Meie meeskond on olnud pidevas ja pinevas treeningus veebruarikuust alates. Talvistes oludes langes terve tööras- kus püstitasendile, alates maikuust kõigile asendeile. Mees- konna maksimaalsaavutus oli Narvas 13. VII, kus saavutati järgmised tulemused:

	Püsti.	Põlvelt.	Lamades.	Kokku.
A. Kukk	358	376	393	1127
A. Liivik	352	379	387	1118
E. Rull	346	381	389	1116
H. Kivioja	339	381	392	1112
G. Lokotar	351	372	386	1109
Kokku	1746	1889	1947	5582

See on meie teada suurim ja kõige ühtlasem mees- konnatulemus käesoleva aasta treeningul.

Peale selle on veel üksikuil treeningupäevadel saavutatud järgmisi 1120 silmani küündivaid tulemusi: G. Lokotar 364—379—383—1126, A. Kukk 366—382—377—1125, H. Tom- berg 360—377—387—1124, A. Liivik 395—367—394—1120, E. Rull 366—370—384—1120.

Muidugi on meeskonnal ka oma „musti päevi“ olnud. Kuid 5520 silmast allapoole on ainult harukordselt raske ilmastiku juures mindud, 5550 silma on ületatud mitmel ja mitmel korral.

Treeningust seega puudust pole olnud. Kui treeningu- tagajärgede järele otsustada, siis peaksid meie meeskonnal olema kõik eeldused võiduks. Kahjuks ei ole aga kunagi pal- jad treeninguandmed otsustavad...

Tavalist „lambipalavikku“ meie meeskond kunagi pole põdenud. Juba oma esimesel esinemisel Lwowis 1931. a. tegid meie laskurid võistlusrajal nii kõrgeid tulemusi, milli- seid kodus kunagi ei oldud nähtud. Ka 1935. a. Rooma mi- nekul ei ületanud meie parimad treeningutulemused 5430 sil- ma meeskonnaga ja 1090 silma individuaalselt. Roomas tegi meeskond sellest hoolimata, et kaks kõige tugevamat — Lokotar ja Vilberg — matsist osa ei saanud võtta, 5465 silma ja J. Kärner ajas oma tulemuse 1103 silmani.

Kaotus ei olene aga sugugi mitte alati paljast „lambi- palavikust“. Taevaga ei ole ilmastiku suhtes keegi kontrahti teinud. Raske ilmastiku juures on aga vanadel, kohanud võistlejail, kes olukorda õieti hinnata, kiiresti kohaneda ja õiget taktikat valida oskavad, alati määratu ülekaal. Just selle kohanemiskuse poolest on meile kõige kardetavamaks vastaseks ikkagi Šveits, olgugi et Soome meeskond treenin- gul veidi kõrgemal tasemel on püsinud. Kuid ka soomlaste „sisu“, „fighting spirit“, ei ole kuidagi ala- hinnatav tegur selles heitluses.

Igatahes on see hiiglatöö, mis meie stutzerimeeskond talvest peale on ära teinud, vilja kannud. See vili on nü- vörd küps ja tugev, et meie meeskond täiesti rahuli- kult end maailma parimatega täiesti võrd-

sen a tundes võib võistlusrajale asuda. Me teame, et meie vastased on hirmus tugevad, kuid ka meie pole nõrgad. See teadmine peaks meie meestele andma vajalist rahu, vajalist võistlusindu ja „sisu“.

Soomlased ennustavad meile „heal juhul mõnd asendi- meistritiitlit“.

8. august näitab, kas see ennustus on õige või kas naabrid meid siiski mitte pisut ei alahinda.

III

Vanuse järjekorras teine on matsš vabapüstoliga 50 meet- ri peale. Lastakse rahvusvahelisse 10-ringilisse püstoli- märki (läbimõõt 50 sm) 60 lasku. 18 proovilasku on lu- batud. Laskmine tuleb viiemehelise meeskonnaga sooritada kolmel märklaual viie tunni jooksul.

Siin on areng olnud veel aeglasem kui vabapüssimatšidel. Kohe nende matsšide alguaastal, a. 1900, laskis šveitslane Roderer lihtsa sõjarevolvriga 503 silma, 1905. aastal belg- lane v. Asbroeck vanem, nüüdisaja väikekalibrilise vaba- püstoli eelkäijaga tegi 512 silma ja viis oma tulemusi 1912. aastal 540 silmani. V. Asbroeck vanema maailmarekord jäi püsima kuni 1935. aastani, millal ta purustas rootslane Thorsten Ullmann 547 silmaga. 23 aasta jooksul ainult 7 silma edu...

See näitab, et 50 m peale püstolist laskmine on äärmi- selt visalt äraõpitav ja vaevaliselt edusamme tegev kunst. Me oleme sel alal päris noorurid. Lwowis esinesime kiiresti kokkuklopitud meeskonnaga ja ei pääsnud muidugi viimastest kohast ettepoole. Roomas meie sel alal üldse ei esinenud. Tänavu jäi treening hiljaks, sest et Šveitsi ja Saksa teha- seilt kuidagi püstoleid kätte ei saadud. Siiski on vahepeal sõjapüstoliga tehtud töö kannud head vilja. Kohe alguses on Viru, Kukk ja Sihv ületanud 540 silma piiri ja ka teised on püsinud 510—520 silma piirides, vahest sellest isegi kõr- gemale tõustes. Kui arvesse võtta, et viie mehe meeskonna- rekordina juba 1929. aastast peale püsib 2651 silma, siis ei ole need tulemused sugugi halvad. Hea tahte juures võib ka siin meie meeskond veel tulla vägagi viisakale ko- hale. Häbeneneda ta oma tulemuste eest igatahes ei pruugi, ja see peaks talle võistlusrajal andma vajalist rahu.

Rahu on aga siiski enam vaja kui ühelgi muul laske- võistlusel. 50 meetri püstolimatš on küll kõige pinevam när- videproov, mis spordiilm kunagi on välja mõtelnud. Kui meie noor püstolimeeskond selle proovi auga läbi teeb, väärib ta küll suurimat lugupidamist.

5. august annab otsuse.

IV

Vanuse poolest järgmine on matsš sõjapüssiga. See soo- ritatakse igakord võistlusi korraldava riigi reglamentaarse sõjapüssiga. Relvad antakse võistlejatele kätte loosi järele. Padrun on kõigil ühtlane ja laskerajal müügil. Lastakse 300 meetrilt 60 lasku sama märgi pihta, kuhu vabapüssigagi, neist 20 püsti, 20 põlvelt ja 20 lamades. 1935. aastast peale

Helsingisse maailmameistrivõistlustele sõitnud laskurid. Keskel meeskonna juhi abi kolonel J. Siir.

lastakse peale individuaalvõistluse ka ettemääratud viiemehe-
liste meeskondadega. See meeskonnavõistlus tänavusest pe-
le, millal Soome selleks on välja pannud igavesti rändava
auhinna — marssal Mannerheimi kuldglöobuse — omab eri-
lise tähtsuse.

Sel võistlusel muidugi on väga suureks teguriks võistlusi
korraldava maa sõjarelva ja selle juure kuuluva laskemoona
väärtus. Võistluse absoluutsed tulemused on seepärast ka
väga kõikuvad. Kui 1935. aastal Roomas parim mees ainult
440 silma kokku korjas, siis 1929. aastal Rootsis oli parim
tulemus 526 silma. Ka parimad asenditulemused on pärit
1929. aastal Rootsi püssiga peetud võistlusilt, nimelt šveits-
lase Hartmanni 172 silma püsti, šveitslase Zimmermanni 181
silma põlvelt ja rootslase Malmgreni 185 silma lamades.

Suur eduvõimalus on siin muidugi korraldava maa las-
kureil, kel võimalik on pikemat aega põhjalikult koduneda
oma sõjarelvaga. Kuid, nagu juba ülaltoodud tulemustest
näha, ei ole see igakord sugugi mõõduandev. Enamasti on
vanad paljukogenud stutzerikütid ikkagi need, kes ka kõige
viletsamast sõjapüssist maksimumi sellest välja toovad, mis
ta üldse anda suudab.

Soomlased teevad Helsingis muidugi kõik, mis nad suu-
davad, et Mannerheimi gloobust selle ringkäigu esimesel aastal
oma koju jätta. Kuid kerge see neil kuidagi ei ole. Häid
sõjapüssilaskureid on maailmas palju — kuuldavasti tahtvat
isegi U. S. A. mehed kaasa lasta — ja Soome püssigagi
on palju harjutanud. Soome oma meeskonna tulemused seni-
sel treeningul ei ole sugugi olnud eriti hirmuäratavad.

Ka meie väljavaated ei ole halvad. Hoolimata sellest,
et meie musterrelvad hilja kätte saime, on nendega kogu-
netud võrdlemisi kiiresti ja saadud häid tulemusi. Mõõdunud
nädalal Tondil ühelainsal päeval tervelt 12 meest ületas
500 silma piiri, viis parimat saavutas 2591 silma ja ületati
nihästi üksikuis asendeis kui ka 60 lasu kogusummaga kõik
individuaalsed maailmarekordid. Mängu tegelikuks võitmiseks
on aga ka siin muidugi kõike sedasama vaja, mis vabapüssi-
matšil, isegi veel suuremal määral.

Otsuse annab 6. august.

V

Väikekaliibrilise püssi matšid, kus iga asend moodustab
täiesti omaette võistluse, on võrdlemisi noored; nendega tehti
alust alles 1929. aastal. Selle relva ja peamiselt selle relva
laskemoona hõlpus kättesaadavus ja relva ning laskemoona
täpse kiire areng on aga neist matšidest teinud kõige po-
pulaarsemad uniooni esivõistluste seas. Stokholmis võitis neist
võistlustest osa 7 rahvust, Roomas aga juba tervelt 14 täis- ja
2 poolikut meeskonda. Helsingis kuulduv tung neile matši-
dele veelgi suurem olevat.

Konkurents neil matšidel on pööraselt pinev. Vahest
ainult üksainus silm otsustab meeskonna paremuse, nagu
Roomas, kus Eesti meeskond tuli esikohale põlvelt 1897
silмага prantslaste 1896 silma kõrval. Ka rekordide tase
on ülikõrge. Individuaalsed rekordid on: püsti Kullervo
Leskinen 375 silma, põlvelt Lokotar 389 silma ja lamades
prantslane Durand 398 silma. Meeskonnarekordid on: püsti
Šveits 1821 silma, põlvelt Soome 1909 silma ja lamades
Eesti 1964 silma.

Tänavused treeninguandmed näitavad, et neist rekordi-
dest Helsingis midagi ei peaks püsima jääma, kui taevataat
vähegi ilma annab. Konkurentsi pinevus ei ole selle juures
sugugi lõdvenenud, ennem on ta veelgi kasvanud. Ei ole
mõeldav, et vähegi hea laskeilma juures kindlasti võidule
pääseks meeskond, kel meeskonnakeskmise oleks
väiksem praegusest individuaalsest maailmarekordist.
Selleks oletuseks annavad alust mitte ühe või kahe, vaid mit-
me maa treeningutulemused.

Eesti meeskonnad lähevad sellele konkurentsile vastu
täiesti ettevalmistatult. Ülalmainitud „norm“ on täidetud
mitmel korral ja mitmesugustes oludes. Kuid ei tohi unu-
tada, et ka vastased on hirmus tugevad ja et iga väiksemgi
väärtus meeskonna oodatavatelt esikohtadelt võib alla su-
ruda õige sügavale.

4. ja 5. augustil tuleb meie väikekaliibrimeestel teha
väga tõsist tööd, et tulla võitjaks. Eeldused selleks on ole-
mas, jätkugu ülesande teostamiseks vaid närve ja kohanemis-
võimet.

VI

Kõige noorem uniooni matšidest on olümpia-kiirlaskmine
väikekaliibriliste automaatpüstolitega. Siin lastakse 25 meetri
pealt kuuest püstkujust koosneva kujudegrupi pihta:

- 3 seeriat à 6 lasku iga seeria 8 sekundi jooksul;
- 3 seeriat à 6 lasku iga seeria 6 sekundi jooksul;
- 3 seeriat à 6 lasku iga seeria 4 sekundi jooksul.

Kokku 54 lasku iga laskur.

Iga kuju, mis jääb tabamata 8-sekundilise seeria jook-
sul, annab 8 trahvipunkti. Iga kuju, mis jääb tabamata
6- või 4-sekundilise seeria juures, annab vastavalt 6 või 4
trahvipunkti. Võidab see laskur, resp. see viiemeheline mees-
kond, kel trahvipunkte kõige vähem. Trahvipunktide võrdsuse
puhul jätkatakse laskmist kolmesekundiliste seeriatega nüü-
ka, kuni vahetegemine saab võimalikuks.

Meeskondadega võisteldakse tänavu esmakordselt. Ka
see meeskonnavõistlus omab tulevikus suure tähtsuse, kuna
selleks igavesti rändava auhinna on annetanud Helsingi linn.

Treeningu järele otsustades peaksime meie seniseile olüm-
piatuseadele suutma pakkuda kõva konkurentsi. Rida mehi
on meil ka kolmesekundilisi seeriaid suutnud pikka aega
välja pidada ilma ühegi möödalahkumiseta. Kuid lõppude lõ-
puks näitab ka siin 6. august, kelle närvid on kõvemad.

VII

Nagu eespool nägime, jagunevad kõik maailmameistri-
matšid ajavahemikule 4.—8. augustini. Mis tehakse Helsingis
neil päevil, mil matše ei ole?

Uniooni määrused näevad ette, et matše korraldab maa
peale maailmameistrimatšide veel peab organiseerima rea eri-
võistlusi, milledest kõik välismaalased oleksid õigustatud osa
võtma ja millede varal nad kõigi relvadega saaksid oma või-
meid proovida just selles olukorras, milles tuleb sooritada
peavõistlusi. Traditsioonilised neist on: võistlus piiramata arvu
seeriatega, milledest teatav arv paremaid välja nopitakse
(laskemängud) ja märgivõistlused, kus teatavate normide sa-
vutamise eest saadakse kas kuld-, hõbe- või pronksmeistri-
märk. Peale selle organiseerib iga maa veel rea mitmesugu-
seid erivõistlusi, n.-ö. „oma maitse ja traditsioonide kohaselt“.

Ka neile võistlusile on tavaliselt välja pandud palju ja vä-
ga väärtuslikkegi auhindu, nii et võistluspinevus siin
peavõistluste omast kuigi palju tagasi ei jää. Neil ei ole
siiski aga mingisugust jäänud rahvusvahelist väärtust ega
kandvust. Nad on mõeldud eelharjutusiks võist-
luspinge all, ja sellastena neid ka käsitletakse. Ajakir-
jandus tegeleb nendega vaid niipalju, kui võrra nad võimalda-
vad selle või teise meeskonna, selle või teise laskuri „vor-
misoleku“ ja „šansside“ üle ennustusi teha. Tihti aga on
need ennustused täiesti rappasattuvad. Headele tulemustele
harjutusvõistlusil võivad järgneda väga viletsad peavõistlusil,
ja ümberpöörduvalt. Oleks soovitatav, kui oma ennustajad nen-
de võistluste tulemustega nii vähe ja nii tagasihoidlikult te-
geleksid kui iganes võimalik. Nende erivõistluste tulemuste
ülespuhumine ja nende najal igasuguste ennustuste tegemine
ainult asjata närveerib laskureid.

VIII

Täiesti omaette „numbri“ neil erivõistlusil moodustavad
Helsingis sedakorda mitmesugused võistlused sõjapüstolist ja
ja näpplaskmised sõjapüssist. Soomlased neid alasisid propa-
geerivad uniooni programmi võtmiseks ja tahavad maailmale
vist näidata, kui tugevad ja võitmatud nad neil aladel on.
Nii siis lähevad need võistlused, olgugi et neil uniooni matši-
deprogrammiga midagi tegemist ei ole ja neil seepärast rah-
vusvahelist kandejõudu ei ole, siiski tavaliste erivõistluste
raamistikust välja. See on Soome eriline propagandanumber.

Peab tunnustama, Soome saavutused neil aladel on alati
olnud hiilgavad. Üle 285 silma punktilaskmises sõjapüsto-
liga, üle 290 silma duellis sõjapüstoliga, need on saavutused,
mis Soomes mitte haruldased ei ole ja mida respek-
teerida tuleb. Kuid vaevalt needki alad Helsingis kaju-
nevad Soome monopolipiirkonnaks. Maailmas on häid
sõjarelvakäsitajaid palju, ja ka meiegi sõjapüstoli ning
sõjapüssimeeste treening näitab, et ka meiegi meestelt siin
soomlasile kõva konkurentsi on oodata. Erilisest „aukartu-
sest“ Soome saavutuste vastu oleme ka siingi juba kindlasti
üle saanud.

Kõik on tehtud, mis üldse võimalik oli teha. Sõna on
nüüd saavutusil Malmi laskeradadel. Sniper.

Soome tervitus maailma laskurperele

Ajal, millal käesolev „Kaitse Kodu!“ number meie lugupeetud lugejate kätte jõuab, viibivad juba meie eliitlaskurid, kes maailmarahvaste peres Eesti sini-mustvalget värvi kaitsevad, Soome Malmi laskerajal, kus hommikust õhtuni kostavad püssipaugud. Maailma-meistrivõistluste avamine sünnib 30. juulil kell 14.30 päeval. Avatoiming sünnib suure pidulikkusega. Laskerajal on heisatud iga osavõtja rahva lipp ning igale rahvusele mängitakse hünni. Eesti hünni kuuleb seal kaks korda, sest see on meil Soomega ühine. Kogu Helsingi linn on maailma-meistrivõistluste puhul lipuehtes ning südalinna tänavaile pannakse välja ka välisriikide lipud. Soomele on see kahtlemata suureks auks, et rahvusvaheline laskuruniioon maailma-meistrivõistlused tema korraldada on annud. Aga maailma-meistrivõistluste korraldamine nõuab ka suurt raha, ja Soome laskurliit ilma riikliku toetuseta seda läbi viia poleks suutnud. Ainuüksi uue Malmi laskeraja valmishitamine nõudis miljoneid. Siin tulid Soome laskurliidule abiks veel linnad ja kogukonnad. Teiseks nõuab määratu suuri summasid auhindade muretsemine. Ka siin on leitud kogu rahva poolt sooja vastutulekut, sest nagu teada, on Soome liidule kokku tulnud juba 800 väärtusliku auhinna ümber, eesotsas marssal Mannerheimi kuldpoakaaliga. Arvesse võttes Soomest seni saanud andmeid, on neil eeltööd libedasti läinud, ja nüüd vaid oodatakse külalisi ning võistlejaid.

1937. a. maailma-meistrivõistlused sünnivad Soome vabariigi presidendi Kyösti Kallio kõrge kaitse all, kes on võistluste patrooniks. Võistluste aujuhtideks on end. president P. E. Svinhufvud, kes on tuntud hea laskurina, ning marssal vabahärra C. G. Mannerheim. Esimese lasu uuel avataval laskerajal sooritab P. E. Svinhufvud. Maailma-meistrivõistluste tegelelikuks juhiks on vägede ülemjuhataja kindral-leitnant H. Österman, kes ühtlasi on ka Soome laskurliidu esimeheks. Võistluste autoimkonda kuuluvad peaminister A. K. Cajander, välisminister R. Holsti, sõjaminister J. Niukkanen, haridusminister U. Hannula, siseminister U. Kekkonen, rahvusvahelise laskuruniiooni president J. Carnot, rahvusvahelise jahimeeste uniooni president M. Faure, kaitseliidu ülem kindral L. Malmberg, maahärra I. Helenius, linnavolikogu juhataja E. Hj. Rydman, linnapea A. Tulenheimo, E. v. Frenckel, rahvusvahelise laskuruniiooni peasekretär A. Parmentier.

Varujuhatajad: Helsingi laskurmaleva ja SFSF juhataja kindral H. Åkerman ning Soome laskurliidu juhatusliige major M. Liesi.

Liikmed: ülemsener A. Manner, kindral U. Sarlin, kolonel V. Kauppila, kolonel P. O. Ekholm, arhitekt E. Fabritius, dr. J. Lindroth, magister H. Viherjuuri ja magister H. Vaasastjerna.

Peasekretäriks on leitnant S. O. Lindgren.

Rahvusvahelise laskuruniiooni juhatuse kuuluvad praegu president J. Carnot, kes on ühtlasi ka Prantsuse laskurliidu juhiks; abijuhatavad — kindral H. Österman, Soome, L. Johnson, Prantsuse, dr. W. Schnyder, Šveits, kolonel-leitnant L. V. Hannelius, Soome.

Peasekretär A. Parmentier, Prantsuse, ja sekretär leitn. S. O. Lindgren, Soome.

Maailma-meistrivõistluste ülemkohtunikuks on A. Parmentier ning Soome esindaja kol.-ltn. L. V. Hannelius.

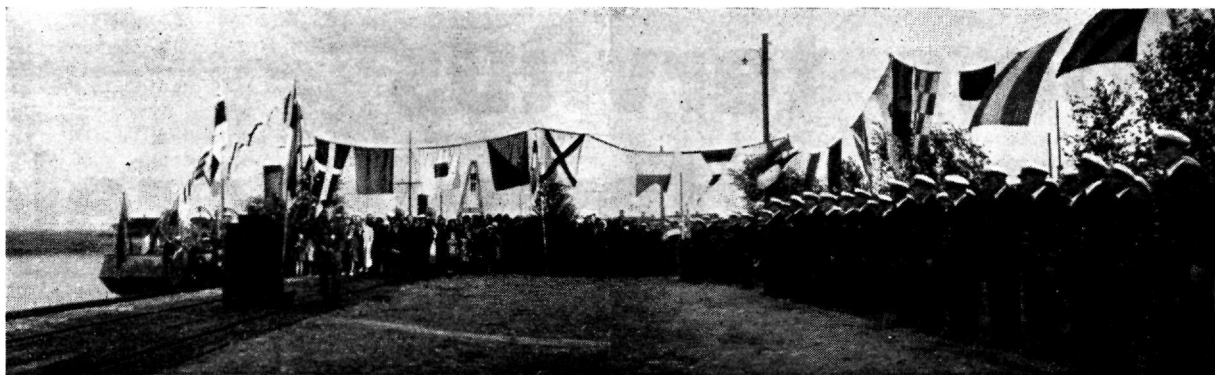
Kohtunikud kolonel A. E. Martola, Soome, ja rahvusvahelise laskuruniiooni esindaja dr. A. Homén, Soome.

Laskurklassi liigitamise toimkonda kuuluvad juhataja G. Fréminet, Prantsuse, ning Soome esindaja ins. J. V. Jansson.

Üksikute jaoskondade juhtideks on: võistlusjaoskonnas kindral E. Heinrichs ja kolonel V. Kauppila; pidujaoskonnas — kindral U. Sarlin ja E. V. Frenckell; majandusjaoskonnas ins. A. Manner; tehnilises jaoskonnas — kolonel P. O. Ekholm, kol.-ltn. H. Uimonen ning major M. Liesi; korterijaoskonnas — magister H. Vasastjerna ja dr. A. Homén; reklaamijaoskonnas — magister H. Viherjuuri; tervishoiujaoskonnas — dr. J. Lindroth; ajakirjanduse aujaoskonnas peatoimetajad A. Anderson, E. Erkkö ja S. J. Pentti; ajakirjanduse atašee R. Enckell.

Maailma-meistrivõistluste juht on kõigile osavõtjatele rahvusile saatnud alljärgneva üleskutse: „Union Internationale de Tir et Fédération Internationale de Tir aux Armes Sportives de Chasse'i nimel on Soome laskurliidul au kutsuda maailmalaskureid osa võtma 1937. a. maailma-meistrivõistlustest, mis pidamisele tulevad Helsingis 30. 7. — 9. 8. 37. a. Loodame, et maailma valitud laskurid sel puhul suurel arvul kokku tulevad ja kõigipoolset õnnistust leiavad.

Maailma-meistrivõistluste andmine Soome korraldada on Soomele suureks auks tema sportlikus ajaloos. Kogu Soome rahvas ootab võistlejaid rõõmsal meelel ning lausub laskurvõõrastele südamliku tere tulemast.“

KL ülem kindral J. Orasmaa kõnelemas „Kotkas'e“ õnnistamise puhul Tartu Riigisadamal

K.-L. mereüksuste mootorpaatide „Kotka“ ja „Vahuri“ ristised

Kaitseliidu mereüksused on jõudnud juba välja tugevaks riigikaitse organisatsiooniks. Käesoleva suve jooksul tehakse hoolega tööd mereväelise väljaõppe alal. Ühes sellega pööratakse ka suurt tähelepanu ujuv-abinõude organiseerimisele ja soetamisele.

Sisevete üksused näitasid käesoleval suvel eriti suuri saavutusi ujuv-abinõude soetamise alal. Nii lõppes Tartu sisevete Emajõe divisjonis suurema mootorpaadi kapitaalremont. Paat, mis omab küllalt rahuldavaid taktikalisi omadusi, mis on tarvilised vastavate õppuste sooritamiseks, ehitati ümber Kaitseliidu nõuete kohaselt ja varustati uue mootoriga.

Paadi õnnistamine ja lipu heiskamine toimus 10. juulil Tartus Riigisadamal.

Selleks puhuks sõitis kohale Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, kes isiklikult võttis osa pidulikust aktusest, mis toimus laupäeval, 10. juulil, kell 19. Maitsekalt dekoreeritud aktuseplatsil võttis Kaitseliidu ülem vastu divisjoni paraadi.

„Kotka“ aukülalistega sõidul Emajõel

Paadi saamisest andis ülevaate malevkonna pealik kapt. Vatsel, toonitades eriti seda suurt huvi ja hooгу, mis valitseb Kaitseliidu mereüksuses merekaitse tegemise alal.

Vaimuliku talituse pidas õpetaja Vipper, mille järelle ristiti paat „Kotkas'eks“ ja heisati Kaitseliidu mereüksuste lipp. Kaitseliidu ülem oma aktusekõnes mainis neid ülesandeid, mida Kaitseliidu mereüksusil tuleb täita, ja seda osatähtsust, mida käesolev õppepaat omab.

Pärast aktust Kaitseliidu ülem tutvus äsja ristitud paadiga, tehes ühes divisjoniülemaga lühikese sõidu Emajõel.

„Kotkast“ tema sõidul saatsid teised mootorpaadid orkestri ja merekaitseliitlastega ja kutsutud külalistega.

Pärast sõitu oli maleva staabi ruumides ühine õhtusöök, mille kohalik Naiskodukaitse oli serveerinud väga maitsekalt ja suure osavusega.

Järgmisel päeval, 11. juulil, toimus Mustvees Peipsi sisevete rajooni Põhja-divisjoni uue mootorpaadi õnnistamine, ristimine ja lipu heiskamine, millest jällegi võttis osa Kaitseliidu ülem koos divisjoniülemaga.

Väga energilise divisjonipealiku hr. Ennoki eestvõtetel ja rajoonipealiku leitnant Jaansonil asjalikul kaasatöötamisel saavutati siin Kaitseliidu tegevuse alal lühikese ajaga üllatavaid tagajärgi.

Mustvee alevis, kus rõhuvas enamuses elanikkond on vene rahvusest, jõudsid mainitud pealikud kohalikus seltskonnas tõsta isamaalist meeleolu ja äratada suurt huvi riigikaitse vastu. Selle tagajärjel suudeti seltskonna poolt vabatahtlikult annetatud summadega ehitada punasest puust suur õppe-mootorpaat, mis täiesti rahuldab Kaitseliidu mereüksuste nõudeid.

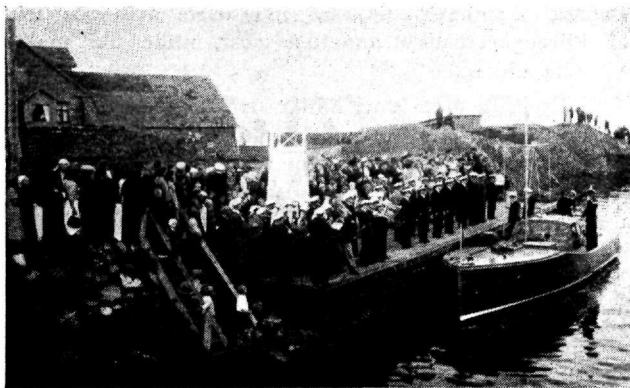
Mustvee võib rahuldustundega seda ilusat mootorpaati pidada oma esimeseks paadiks. Sellega oli ka seletatud seltskonna väga suurearvuline osavõtt pidustusist. Kell 13 jõudis Kaitseliidu ülem ühes diviisi-ülemaga Mustveesse, kus ta võttis vastu kohaliku divisjoni paraadi. Sellele järgnes pidulik koosolek ja ühine lõunasöök. Pärast lõunat siirduti sadamasse, kus kaske-dega ja lippudega dekoreeritud aktuseplatsil Kaitseliidu ülemat ühes diviisiülemaga võttis vastu divisjoni pealik ülesrivistatud divisjoniga, kus oli hulk aukülalisi ja murruna rahvast, kes täitsid kõik ümbruskonna tänavad. Selleks puhuks olid sõitnud Mustveesse Peipsi laevastiku divisjoniülem s.-l. „Tartuga“ ja a.-l. „Vanemuine“ lõbusõitjatega.

Aktuse avakõne pidas rajoonipealik leitn. Jaanson. Sellele järgnes vaimulik talitus kohaliku õpetaja Ark'i ja Laiuse ülempreester Männikssaare poolt. Paadi ristimaks oli ringkonna esinaine pr. Samkov, kes ristis paadi „Vahuriks“ sõnadega: „Mina nimetan sind „Vahuriks“, olgu sinu tulevik muistsete nimekandjate vääriiline. Jumal õnnistagu kõiki, kes sinul teenivad.“ Õelnud need sõnad, viskas ristiema vahuveiniga täidetud klaasi vastu paati kildudeks.

Kaitseliidu ülem oma aktusekõnes toonitas eriti seda suurt huvi, mida kohapealne seltskond on üles näidanud riigikaitse vastu, ja märkis neid ülesandeid, mida uuel õppepaadil tuleb täita.

Tema mehiste sõnade saatel heisati äsjaristitud „Vahurile“ Kaitseliidu lipp.

Järgnes meeskonna vannutamine ja rohkesti sooje tervitussõnu sõjaväe ja seltskonna esitajate poolt. Tervitustega anti üle ka mitmed ümbrikud, mis pidid sisaldama äsjaristitule „hambaraha“. Aktus lõppes süga-

„Vahuri“ õnnistamine Mustvee sadamas

vas rahvuslikus meeleolus, nagu seda meie piiriäärseis keskuis varem pole nähtud.

Pärast aktust demonstreeriti dessandi maalesaatmist ja suitsutõkkeid, mida rahvas jälgis huviga.

Õhtul oli Kaitseliidu kodus kohaliku Naiskodukaitse poolt korraldatud õhtusöök, kus Mustvee Naiskodukaitse näitas oma suurepärase perenaiscannet.

Need kaks mootorpaati, mis täidavad täiel määral õppepaadi ülesandeid ja on sobivad ka sõjalisiks ülesandeiks, on lülid selles tugevas ankruketis, mis peab kaitsma kodumaad, kui satume rahvusvaheliste tormide keerisesse. Aga hoog ja vaimustus, mis sunnib tublised mehi ja naisi astuma Kaitseliidu ridadesse ja mis sunnib kodanikke annetama riigi kaitseks, see kõik on kindlaks pandiks, et see laev, mida nimetame „Eesti rahvaks“, ei karda ühtki tormi.

A. Vares, v.-ltn.

Sakalamaa Malevale moodne lasketiir

Nelja maleva võistlused uuel lasketiirul

Pühapäeval, 18. juulil, teostus Viljandis nelja maleva — Sakalamaa, Järva, Pärnu ja Pärnumaa malevate laskevõistlused. Nende võistlustega tähistati ühtlasi Sakalamaa Maleva uue ja moodsa lasketiiru piduliku avamist, milline ehitati „Võhma Eksporttapamajade“ poolt annetatud summadega.

Laskevõistlusest osavõtjad, kes kogunesid hommikul kella 9-ks Sakalamaa Maleva staapi, liikusid sealt rivikorras ja orkestri saatel uue avatava lasketiiru juure, kuhu oli kogunenud juba rohke arv külalisi. Kell ½10 saabusid kohale kõrgemate külalistena Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, Sakalamaa Maleva pealik major R. Tarmak, Pärnu-Viljandi Sõjaringkonna

staabi ülem kol.-ltn. A. Viru, Sakala partisanide pataljoni ülem kol.-ltn. A. Ratas, politseikomissar A. Sarap, maavalitsuse esimees M. Hansen, Viljandi linnapea A. Maramaa, Naiskodukaitse Sakalamaa ringkonna esinaine pr. A. Tassa, „Võhma Eksporttapamajade“ esindajaina härrad Suur, Talur ja Varn. Kohal viibisid veel teised võistlevate malevate pealikud ja Sakalamaa Maleva malevkondade pealikud.

Lasketiiru pidulikust avamistalitusest osavõtvaid laskureid tervitas Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, mille järele Sakalamaa Maleva pealik major R. Tarmak oma pidupäeva avakõnes märkis uue lasketiiru saamisluhu ja avaldas maleva nimel südamlukku tänu

„Võhma Eksporttapamajade“ juhatusel malevale tehud kõrgeväärtusliku annetuse eest, mille üle malev võib olla uhke.

Kaitseliidu ülem oma lühikeses sõnavõtus tähendas, et uus avatav lasketiir on Sakalamaa Malevale uhkuseks, ja „Võhma Eksporttapamajade“ tänuväärne samm peaks leidma suuremate asutuste poolt järeletegemist ka teisis malevais. Ta avaldas lootust, et uue lasketiiru kasutamisele võtmisega elavneb märgatavalt lasketreening, saavutatakse senisest paremaid tagajärgi ja tõuseb kõrgemale malevlaste lasketase.

Pärast kõnele järgnevat hüdni siirdusid külalised lasketiiru küllalt avarasse laskemajja, kust Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, maavalitsuse esimees ja teised külalised avalaskudega tunnistasid annetatud uue lasketiiru avatuks.

Väliselt jätab lasketiir meeldiva mulje, ning kõigiti õnnestunud on ka asukoha valik. Laskmist ei sega päike ja looduslikult on Valuoja org heaks kaitseks segavate külgtuulte eest. Uuemate nõuete kohaselt on moodne laskemärkide seadeldus ja varjend betoneeritud maa sisse, tagades seega näitajaile julgeoleku. Täiesti ajakohane on 300 m tulejoonel asuv laskemaja, mida talvel on võimalik kütta, muutes seega laskmist talvel märksa mugavamaks. Ehitatud lasketiir, olles moodsaimeid Lõuna-Eestis, läks maksma ligi 5000 krooni ja võimaldab korraga laskmist enam kui 25 laskurile.

Lasketiiru avamise järele siirdusid külalised Sakalamaa Maleva majja, kus külalisile Naiskodukaitse poolt oli korraldatud ühine pidusöök. Samal ajal alustati ka uuel lasketiirul nelja-maleva-vahelisi laskevõistlusi täiskaliibrilisest püssist laskmises. Väikekaliibrilisest püssist laskmised teostati garnisoni lasketiirudel.

Korraldatud võistluste üldvõitjaks tuli Järva Malev 10.995 silmaga. Teise koha omas Pärnu Malev

10.866 silmaga, kolmanda koha Sakalamaa Malev 10.861 silmaga ja neljanda koha Pärnumaa Malev 10.596 silmaga. Parimaks laskuriks, kes suhteliselt saavutas kõige enam silmi, osutus A. Liivik Järva Malevast

Seekordseil võistlusil saatis Sakalamaa Malevat ebaõnn. Võistlusest puudus neli nende paremat laskurit. Nüüd juba manalasse varisenud J. Kärner oli seekord juba raskesti haige, haigevoodis lamas ka A. Torim, kuna H. Tedersoo ja J. Priikask teenistuslike ülesannete tõttu ei saanud võtta osa võistlustest. Maleva noorem laskurpere ei ole aga veel sel määral välja arenenud, et oleks suutnud võita küllalt tugevaid vastaseid.

Laskealade järgi tuli —

Täiskaliibrilisest püssist laskmises esikohale Järva Maleva grupp, kes saavutas kokku 4.963 silma, 2. Sakalamaa Maleva grupp — 4.888 silma, 3. Pärnu Malev — 4.815 silma ja 4. Pärnumaa Maleva grupp — 4.653 silma.

Individuaalselt: 1. A. Liivik (Järva) — 527 silma, 2. V. Kukk (Pärnu) — 520 silma, 3. B. Raadik (Järva) — 514 s., 4. J. Põru (Sakalamaa) — 503 s. ja 5. P. Kaare (Järva) — 502 silma.

Väikekaliibrilisest püssist laskmises esikohale Pärnu Maleva grupp — 2.664 silma, 2. Järva — 2.658 s., 3. Sakalamaa — 2.636 silma ja 4. Pärnumaa — 2.621 silma.

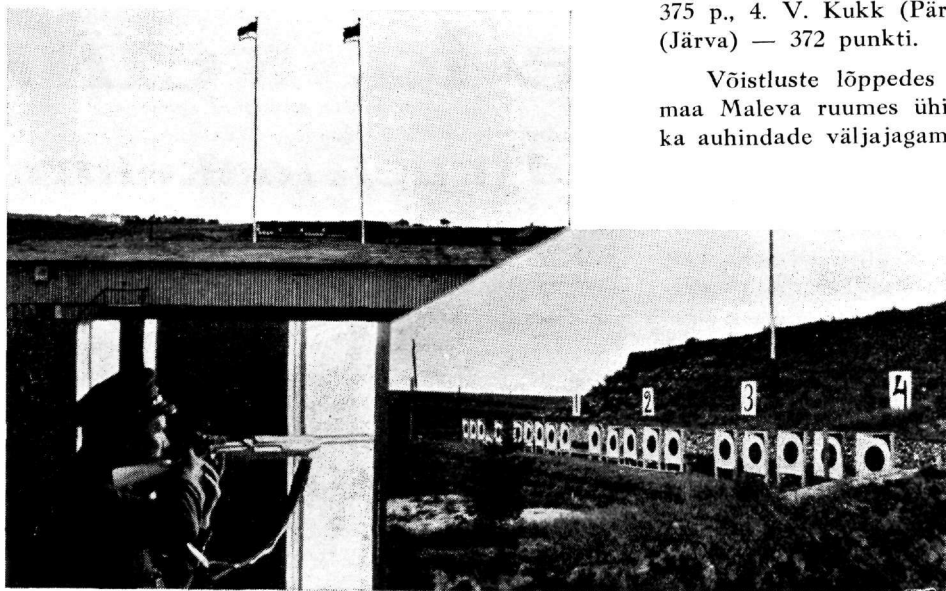
Individuaalselt: 1. A. Liivik (Järva) — 285 silma, 2. R. Pihlak (Sakalamaa) — 278 s., 3. E. Reitam — 276 s., 4. K. Altmart (Pärnu) 274 s. ja 5. A. Arumaa (Sakalamaa) — 274 silma.

Lahinglaskmises sõjaväe täpsuspüssist laskmises tuli esikohale Pärnu Maleva grupp — 3.387 punkti, 2. Järva Maleva grupp — 3.374 p., 3. Sakalamaa — 3.337 p. ja 4. Pärnumaa — 3.322 punkti.

Individuaalselt: 1. P. Kaare (Järva) — 378 punkti, 2. H. Talva (Pärnu) — 376 p., 3. K. Saar (Pärnu) — 375 p., 4. V. Kukk (Pärnu) — 374 p. ja 5. A. Liivik (Järva) — 372 punkti.

Võistluste lõppedes korraldati võistlejaile Sakalamaa Maleva ruumes ühine koosviibimine, kus teostus ka auhindade väljajagamine.

V. P

Sakalamaa Maleva lasketiiru ülevaade ja tiiru avamine avalasuga KL. ülema kindral J. Orasmaa poolt.

Mõnd degaseerimisest

Degaseerimisained.

Püsivate söövaaside, nagu üperiidi ja lusiidi, hävitamine omab väga suure tähtsuse. Nimetatud sg-id tilkadena või pritsmetena jäävad püsima nii maa kui ka esemete pinnale, imbudes ka veel ainesse, mis äärmiselt raskendab nende kahjutuks tegemist. Juhul, kui sg-d on ainesse imunud, on nende kahjutuks tegemine (degaseerimine) kuiva ainega peaaegu võimatu, sest kuiv, pulberjas aine, nagu kloorlubi, ei tungi kuigi sügavale ainesse ja sellepärast ta ei puutugi kokku sügavamale tunginud sg-ga.

Üperiidi sissetungivus üksikuisse ainesse on järgmine:

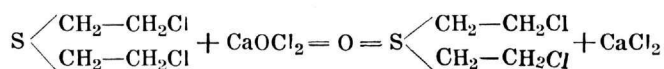
Aine nimetus	Üperiidi sissetungivuse sügavus	Aine nimetus	Üperiidi sissetungivuse sügavus
Muld . . .	8—10 sm.	Krohv	3—10 mm
Lumi . . .	2—20 "	Telliskivi . . .	3—10 "
Jää	2—3 "	Puu (värvimata)	12—15 "
Asfalt . . .	4 "	Puu (õlivärviga kaetud) . . .	1—2 "
Betoon . .	kuni 4 "	Tammepuu . .	kuni 2 "

Sellest tabelist nähtub, et üperiit tungib üksikuisse ainesse väga sügavalt, koguni kuni 10 sm, ja on selge, et kuiv kloorlubi nii sügavale mulla sisse ei tungi. Sellepärast on ka ette nähtud kuiva kloorlupja läbikaevamisega segada gaasitatud mullaga või kloorlubjapudru või -piima tarvitamine mulla ja muude poorsete ainete degaseerimiseks. Värske ja hea kuiv kloorlubi sisaldab harilikult kuni 35% aktiivset kloori, kuid alalhoidmisel ja seismisel, ka hermeetiliselt suletud nõudes, kloorlubja aktiivsus langeb ja keskmiselt 5 aasta jooksul kloorlubi kaotab oma aktiivsusest ligi 10—15%, nii et ta üperiidi degaseerimiseks osutub juba liig nõrgaks. Väga halvasti mõjub kloorlubjale niiskus, mille mõjul kloorlubi rikneb ruttu ja muutub taignaoliseks, mis ei lase ennast enam hästi laiali puistata.

Kloorlubi hoitakse alal 50—100-kg metall- või puutünnides ja on vaja, et kloorlubjatünnid hoitaks kuivades ladudes. Tünnide avamisel on soovitatav korraga kõik kloorlubi ära tarvitada, kui teda aga ei ole niipalju vaja, tuleb tünni tühjaksjäänud osa täita kuiva liivaga või saepuruga ja tünn jällegi sulgeda. Juhul, kui niiskus on tunginud läbi puutünni, on kloorlubi niiskeks muutunud algul ainult tünni seinte läheduses 5—10 sm paksuse kihina. Sel juhul katsutakse väiksema labidaga või kühvliga kuivaks jäänud kloorlubi tünni keskelt välja tõsta, jättes niiske kloorlubja tünni seintele.

Mõjudes kloorlubjaga üperiidile viimane laguneb ruttu, kusjuures dr. Mario Sartori järgi tekib sulf-

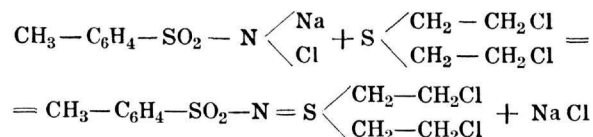
oksüüdi ühendus, mil puuduvad sööbivad omadused nahale.

Kuna reaktsioon on kuumust andev, s. o. soojus saab vabaks, lahkuvad osalt uduna üperiidi aurud, kloorvesinik ja veel teised ühendid, mille koosseis on tänini veel kindlaks määramata. Reaktsioonil vabaks saanud kuumus võib koguni nii suur olla, et üperiit süttib ja osalt ära põleb.

Kloorlubja mõjul kaotab sööbivaid omadusi ka lusiit ja teised arseeniühendid oma ärritavat mõju.

Ainete ja esemete degaseerimiseks üperiidist soovitatatakse tarvitada n.-n. klooramiini T. (p. toluool-sulfoklooramiini naatriumsool), kusjuures tekib aine järgmises koosseisus:

Klooramiin on alalhoidmisel kloorlubjast püsivam.

Väiksemate esemete või inimese naha degaseerimiseks üperiidist, lusiidist ja suu ning nina loputamiseks aevastusgaaside mõju hävitamiseks on väga heaks aineks kaaliumhüpermangaanikumi KMnO_4 lahu, esimestel juhtudel 2—3%, teistel 0,1% koonduses vees. Sg-id lahu mõjul hapenduvad.

Venelased soovivad kaaliumhüpermangaanikumist, atsetoonist ja äädikahapest valmistada isesuguse lahu, mis peab mõjuma sg-dele kiiremini. Lahu seismisel aga lahu laguneb, mispärast ta tuleb alati valmistada enne tarvitamist järgmises vahekorras: $\text{KMnO}_4 - 10 \text{ g}$, atsetooni — 90 sm^3 ja äädikahapet — 10 sm^3 .

Pealeselle võib üperiiti teha kahjutuks väljaimbutamisel eetriga, piiritusega, petrooleumiga või bensiiniga. Seda tehakse niisuguste ainete, nagu pargitud nahk ja kummi, üperiidi kahjutuks tegemiseks. Üperiit lahustub väga hästi nimetatud aineis ja nimetatud ained omalt poolt tungivad hästi ka nahasse. Kuid üperiiti lahustavate ainete tarvitamisel tuleb alati meele pidada, et üperiit ei lagune, vaid ainult lahustub, mille tõttu nimetatud lahustajad ained pärast tarvitamist muutuvad ohtlikuks, kuna nad sisaldavad neis lahustatud ja mitte lagunenud üperiiti. Nimetatud ained tuleb pärast tarvitamist ära põletada. Neis aineis lahustub samuti ka lusiit.

Degaseerimism normid ja esemete degaseerimisest.

Sg-dest degaseerida tuleb igasuguseid esemeid, sest sg-de tarvitamisel nad võivad pommide, mürskude ja miinide plahvatamisel sattuda piiskadena esemete pinnale ja lühikese aja jooksul neisse imbuda. Eelpool toodud tabelis on toodud andmed sellest, kui sügavale vedel sg võib tungida aineisse, mis moodustavad eseme katte, seinad või maa pinnase. Maa pinnas, kaevikute mullast seinad ja vallid, mullast seintega varjendid, nende mullast katted tuleb degaseerida kuiva kloorlubja pealepuistamisega või kloorlubjapiimaga ülepritsimisega. 1 m² pinna degaseerimiseks tuleks kulutada ligi 400—500 g kuiva kloorlubja või kloorlubjapiima, mille valmistamiseks võetakse 5 kg kuiva kloorlubja peale ligi 3 lt vett. On soovitatav valmistada kloorlubjapiima alati koha peal ja seda tarvitada värskest, sest kloorlubi laguneb vees ja kaotab oma aktiivsust. Nõutakse, et kloorlubi raudreha-dega hästi segataks mullase pinnasega, et sel teel kloorlubi satuks sügavamale mulla sisse. On koguni soovitatav ½—1 tunni pärast degaseerimist korrata samal viisil. Kas mürgitatud koht katta kloorlubjaga üks või kaks korda järgemööda, selle peab juba otsustama degaseerimistööde juht ja see oleneb mullale langenud ja temasse tunginud püsiva sg rohkusest.

Kui mullapinnase degaseerimiseks on ette nähtud keemilised lahud (vaata eelpool), siis 1 m² degaseerimiseks on keskmiselt vaja ligi 2 lt lahu.

Keemiliste lahude ja ainete puudumisel on ette nähtud püsiva sg-i kahjutukstegemine veel järgmiselt:

— Gaasitatud maa-ala pind kaetakse mulla- või liivakihi, mille paksus, olenedes tarvitatud püsiva sg-i hulgast, peaks olema vähimalt 5—8 sm. Selleks tuleks muld või liiv võtta gaasitamata kohalt, tähendab, see tuleks juure vedada ja labidatega laiali laotada. Kui maapind on kaetud rohuga, võib toimida nii, et labidatega lõigatakse 8—10 sm paksud mättad ja pööratakse nad ümber, nii et rohi satub alla. Üks kui teinegi viis on väga aegaviitev ja palju tööjõudu nõudev.

— Gaasitatud maa-alade ületamiseks soovitatav venelased rajada radasid haost, õlgedest või heintest. Kõige otstarbekohasem oleks siin puntraisse seotud hagu, sest lahtised õled, heinad ja ka hagu tallatakse jalgadega laiali.

— Mürgitatud maapinna põletamine põlevate ainete, nagu petrooleumiga, nafta ja bensiini seguga j. t. Seda degaseerimise viisi võiks tarvitada ainult erilistel juhtudel, kui olukord seda lubab ja maapind ja ümbruskond selleks on soodsad.

Tuleb silmas pidada, et põletamisel mitte kõik sg ei põle ära, vaid osa aürab ja võib tekitada suure tihedusega sg-i pilve, mis levib tuule suunas.

Kui põlevat ainet valatakse maha kannudest või ämbritest, siis on 1 m² maapinna jaoks vaja ligi 2 lt põlevat ainet, leegiaparatuuride kasutamisel aga — ligi 1 lt/m².

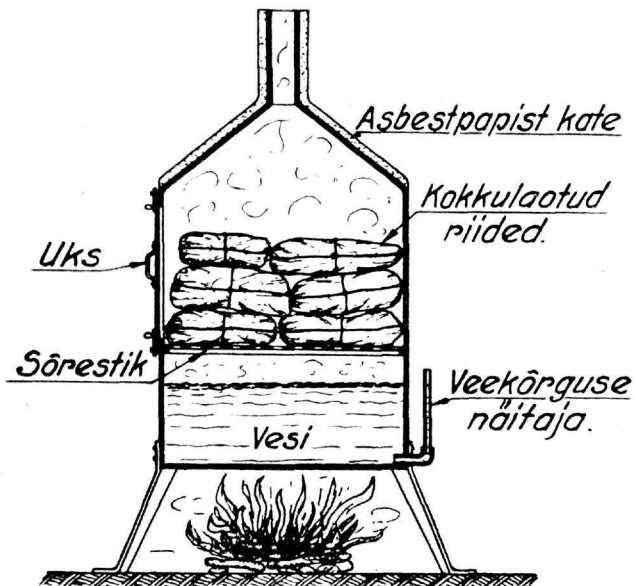
Puupinna degaseerimiseks püsivatest sg-dest osu- cub otstarbekohasemaks aineks kloorlubjapiim, mis võibatakse puupinnale harilikult pintsliga. Selleks on harilikult vaja kloorlubjapiima ligi 1 lt/m².

Kloorlubjapiim jäetakse puupinnale vähimalt tunniks, mille järele kloorlubi veega ära pestakse. Soovitatav oleks pesta kuuma veega. Seda tehakse ka siis, kui puupind on õlivärviga kaetud. Hõõveldamata, ka-redalt puupinnalt kloorlubja oleks soovitatav ära pesta keemiliste degaseerimisainetega (lehelistega).

Metallpindade degaseerimiseks püsivatest sg-dest võib ka tarvitada kloorlubjapiima, mis võibatakse pinnale pintsliga. Kuid kõiki metallesemeid ei saa degaseerida kloorlubjaga, sest viimane mõjub metallidele keemiliselt. Iseäranis ettevaatlik peab olema masinate lihvitud osadega, mida kloorlubi võib rikkuda. Niisugusel juhul tuleks metalle degaseerida lahustavate ainete, nagu nafta, petrooleum, bensool, bensiin j. t. Selleks tuleks püsivad sg-d ära pühkida lapiga või kaltsudega ja siis pind üle kasta lahustava ainega. Tarvitatud kaltsud ja lahustajad ained tuleks kas ära põletada või sügavasse maasse kaevada ja mullaga katta, sest nad sisaldavad lagunemata püsivat sg-i ja on selle tõttu väga ohtlikud. Püsivaid sg-e võib hävitada metallesemete pinnal veel põletamisega leeklampidest, kuid ka siin ainult juhul, kui metallese selle all ei kannata. Pärast metallesemete degaseerimist ühel või teisel viisil tuleb neid õlitada kas paksema masinaõliga või vaseliiniga.

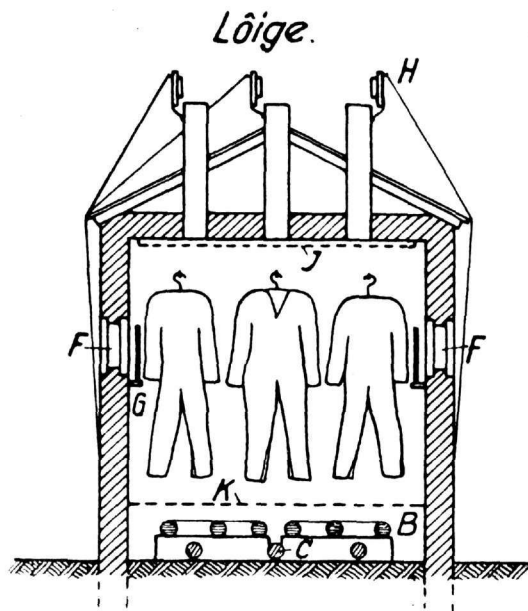
Telliskivi või krohvi pinda degaseeritakse samuti kloorlubjapiimaga, kus 1 m² degaseerimiseks võetakse 2—2,5 kg ainet. Pealekantud kloorlubjapiima maha ei pesta.

Betooni ja asfaldi tungivad püsivad sg-id sügavamale kui 4 sm. Neid tuleb degaseerida samuti kloorlubjapiimaga, mis pinnale kantakse pintslitega. Kui

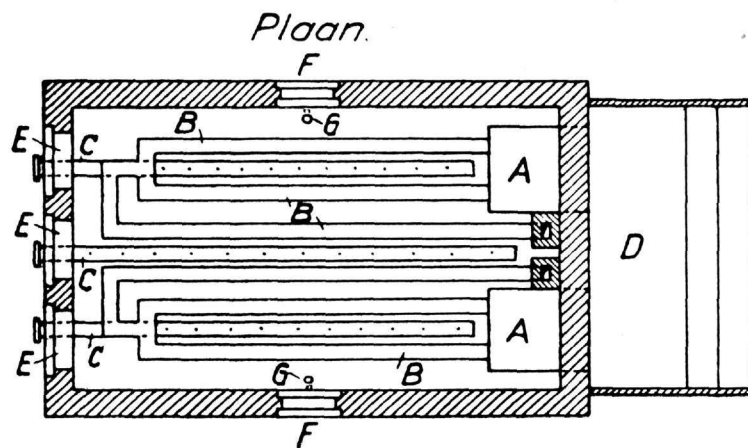
Joon. 1

viimaste ainete pinnad on lihvitud, võib ette tulla, et püsivate sg-de tilgad kohe ei tungi ainesse, vaid püsivad tilkadena pinnal. Sel juhul oleks soovitatav katta betooni ja asfaldi (tänavapinnad) kuiva mullaga või saepuruga, need kokku pühkida, ära vedada ja maha matta ning gaasitatud koht katta kloorlubjapiimaga. Kloorlubjapiim jäetakse pinnale kauemaks ajaks (1—2 tundi), pestakse ja pühitakse tänavate kanalisatsiooni või veetakse ära ja mürgitatud koht kaetakse uuesti kloorlubjaga, mis jällegi jäetakse kohale kauemaks ajaks.

tuleb läbi viia suure hoolega, sest inimene puutub riielega lähemalt kokku kui mingi muu esemega või maaga. Sg-id jäävad pidevalt püsima eriti paksematesse riidesse. Mitte ainult püsivad, vaid ka vähepüsivad sg-id võivad jääda riidesse kauemaks ajaks ja sel teel muutuda ohtlikuks isikule, kes neid kannab, sest riie test aeglaselt lahkunud sg-id gaasitavad ümbritsevat õhkkonda. Kuid riie degaseerimisel tuleb siiski vahet teha, kas nad on gaasitatud vähepüsivatest või püsivatest sg-dest; teisel juhul on olukord palju tõsisem.

Kui on tegemist pisar- või lämmastavate sg-dega, siis on neil iseloomustav lõhn ja esimestel sg-del koguni veel väga terav mõju silmadele, mille järgi nende sg-de olemist riides võib alati kindlaks teha, hoides riideid silmade läheduses ja nuusutades neid. Kui sel

Joon. 2

Degaseerimistöödeks anda täpseid andmeid ainete kulu kohta, samuti ka ajast, kui kauaks tuleb jätta kloorlubi gaasitatud pinnale ja kui mitu korda tuleb ta kõrvaldada ja ese uuesti katta kloorlubjaga, on väga raske, see oleneb eriti sg-i hulgest, mis on esemele sattunud. Siin tuleks tihtipeale degaseerimise tööde lõpetamisel teha katseid keemiliste ilmutajate abil, et kindlaks teha, kas püsiv sg on täiesti hävitatud eseme pinnalt. Võib tihti ette tulla, et sg on eseme pealmisel pinnal hävitatud, kuid ta on jõudnud tungida sügavamatesse kihtidesse, kuhu degaseerimisaine ei pääsnudki. Mullasest pinnasest proovi võtmine raskusi ei tekita, kuna aga betooni ja asfaldi juures tuleks meisliga tükikesi välja raiuda ja nendega katseid teha. Sellest olenedes, kas leidub aines veel püsivat sg-i, tuleb siis pinnas uuesti katta kloorlubjapiimaga ja jätta see kauemaks ajaks eseme pinnale, et sg-i aurud, mis ainest lahkuvad, tehtaks kahjutuks pinnal asuvast kloorlubjast.

Riie degaseerimisest.

Gaasitatud riie puhastamine neisse sattunud sg-dest on väga tõsine küsimus. Riie degaseerimine

juhul ei ole märgata sg-de lõhna, võib riideid julgesti tarvitada.

Sg-de püsimine riides oleneb ka riie paksumusest. On tegemist ihu- ja muu pesuga või kergemate pealiskindadega, siis võib neid sg-dest puhastada tuulutades neid lahtise õhu, päikese ja tuule käes. Tuulutamisel võib vähepüsivatest sg-dest puhastada ka paksemaid riideid, nagu vooderdatud, vateeritud või paksu villase koetud riide, ainult paksu riie peab õhu käes hoidma kauemat aega. Riie puhastamiseks vähepüsivatest sg-dest jätkub 1—3-tunnilisest tuulutamisest, püsivatest sg-dest aga 7—40 päevast, nii et sel viisil riideid puhastada püsivatest sg-dest on peaaegu lootusetu ettevõtte.

Riie puhastamine püsivatest sg-dest keemiliste ainete abil ei lähe ka korda, sellepärast, et kõige mõjuvam aine — kloorlubi — rängalt rikub riideid. Riie puhastamiseks püsivatest sg-dest on ette nähtud teised toimingud, mis riidele ei ole nii kahjulikud kui keemilised lahud, ja nimelt püsivate sg-de riidest väljaaurutamine kas kuumaga või kuiva ja kuumaga õhuga. Selleks tuleb ette näha vastavad ruumid, milles tekitatakse kas kuum veeaur või õhk.

Joonisel 1 on toodud riie degaseerimise katla

läbilõige. Selle kere valmistatakse plekist, soovitata-
valt tsinkplekist, kuna raudplekist võivad riitele tek-
kida roosteplekid. Katel asetatakse raudjalgadele.
Katla sisse, umbes $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kõrguseni katla põhjast,
asetatakse võre, millele pannakse degaseerimiseks ette-
nähtud riided. Katla alumine osa täidetakse veega,
mis ei tohi ulatuda kuni võreni. Katel on kaetud kaa-
nega ja viimane on varustatud aurude ärajuhtimise to-
ruga. Soovitav on katla kaas ja toru katta asbest-
papiiga, sest muidu jahedamal ajal vee ja sg-i aurud
veelduvad katla külgedel ja langevad uuesti riitele.
Katla suurus võib olla mitmesugune. Kui riie kannat-
ab keetmist, võib katlasse panna rohkem vett, nii et
riie asetseb vee sees.

Joonisel 2 on toodud riie degaseerimise maja
läbilõikes ja plaanis.

Maja võib olla ehitatud kas puust, kivist või be-
toonist, kuid soovitav on katta ta lagi ja seinad sees-
poolt tsinkplekiga, et auranud sg ei saaks tungida
seintesse. Maja põrandale ehitatakse 2 ahju AA mitme
horisontaalselt asetatud tõmbetoruga BB, mis maja
otsast katusele välja ulatuvad. Soovitav on tõmbeto-
rud teha plekist, mille tõttu saadakse suuremat kuu-
must. Ahju köetakse väljast D kohalt. Ahju ja to-
rude peale asetatakse tugev võre K, mille peale ini-
mene võib astuda riie kohaleasetamiseks või välja-
viimiseks. Gaasitatud riided riputatakse nagidele lae
alla. Ruumist viib välja mitu ventilatsioonitoru H.
Maja sees akende kohale tuleks kinnitada kaks termo-
meetrit G, et nende abil saaks kontrollida kuumust
ruumis. Põranda kohal ahju kõrgusel peab asuma ka
mitu ventilatsiooni avaust ja torud CCC värsket õhu
juurepääsuks. Ventilatsioonitorud põrandal ja laes tu-
leksid varustada siibritega õhu juure- ja äravoolu re-
guleerimiseks. Majal on 3 ust E.

Riie degaseerimiseks keetmisel või kuuma vee-
auru läbilaskmisel tuleb kergelt riie katlas kuumen-
dada 1—1,5 tundi, kummist esemeid, nagu saapad, üti-
konnad ja kindad, aga koguni 3 tundi. Pärast kuu-
mendamist või keetmist tuleb riideid puhtas soojas
vees pesta ja loputada.

Paksemat villast riie, mantleid ja kasukaid, ei
saa degaseerida keetmise või kuumade veeaurude abil.
Seda tuleb teha kuuma õhuvooluga vastavates ruumi-
des (joon. 2). Mantleid ja vooderdatud riideid tuleb
kuumendada ligi 3 tundi, kuna aga kasukaid ja nahast
jalanõusid koguni 6 tundi. Õhu temperatuur olgu kogu
aeg 60° ümber ja õhu vahetus 1 tunni jooksul 120 kuni
140 korda. Riie riputamisel kambrisse tuleb vaa-
data, et õhk nende vahelt saaks vabalt läbi voolata.
Soovitav on riided riputada riidepuule, mille abil ri-
ded hoitakse lahtiselt ja vabalt.

Toiduainete puhastamine sg-dest.

Toiduainete juures tuleb teha suurt vahet, kas nad
on sattunud vähepüsivate või püsivate sg-de alla ning
kas nad on gaasitatud ainult nende aurudest või sg-de
pritsmetest ehk tilkadest. Kui toiduained on gaasita-
tud ainult sg-de aurudest, siis polegi asi veel nii hull
ja toiduained võib alati pärast tuulutamist ära tarvi-
tada. Eriti pisar- ja lämmastavate sg-de puhul on
võimalus kindlaks teha sg-de olemasolu toiduaineis, kas
iseloomustava lõhna või nende terava mõju järgi sil-
madele.

Sg-id, nagu kloor, fosgeen ja difosgeen tavalistes
tingimustes sõjaväljal üldse ei suudagi toiduaineid jää-
valt rikkuda, sest nimetatud ained niiskuse mõjul la-
gunevad ja õhu käes pealeselle veel auravad kiiresti.
Sg-id, nagu broombensüül, broomatsetoon, kloorpikriin,
niiskuse mõjul ei lagune, kuid neil on suur lenduvus
ja selle tõttu nad võrdlemisi ruttu lahkuvad toiduai-
neist, kui viimaseid tuulutatakse 12—24 tundi õhu käes.

Kui toiduained on sattunud üperiidi udu või til-
kade alla, nii et tuleb juba arvestada üperiidi sisse-
tungimisega toiduainesse, kust üperiit oma keemilise
püsivuse tõttu ei lagune nii ruttu ja füüsilise püsivuse
tõttu ei haihtu tõsta, tuleb kõrvaldada toiduaine
pealmine kiht kuni 1 sm. See ei ole alati nii lihtne.
Iseäranis suhkru, riisi ja teiste tangutaoliste toiduai-
nete juures.

Jahud, mis on riidest kotis, tuleb korraks kasta
vette ja siis lasta kuivada. Märjakssaanud jahu jääb
koti seintele kinni ja kuivaksjäänud jahu võib jahu-
kühvliga välja tõsta. Toiduained, mida süüakse kee-
detult, on pärast keetmist ka üperiidist vabad ja kül-
valised tarvitamiseks. Ainult niisugused toiduained
kui leib, kuivikud, biskviit j. s. riknevad ja muutuvad
kõlmatuks üperiidi tilkadest.

Tõsisemalt juba riknevad toiduained luisidiist ja
teistest arseene sisaldavatest sg-dest. Kui toiduainete
juures on tunda nende sg-de lõhna või keemilisel ana-
lüüsil on kindlaks tehtud toiduaineis nende olemasolu,
on keeldud neid toiduaineid toiduainena tarvitada. Siin-
juures tuleb veel silmas pidada, et arseeniühendid või-
vad tungida kuni 10 sm toiduainesse. Ainult siis, kui
keemiline analüüs on annud toiduaineis negatiivse
reaktsiooni arseenile, võib kahtlasi toiduaineid tarvi-
tada toiduaineina. Joogiveega on samasugune lugu.
Kui veel puudub sg-i lõhn, ei ole ta kardetav, kuid
jällegi tuleb teha vahet sg-de vahel, mis on sattu-
nud vette. Tihti võib vett sg-dest puhastada keet-
misega, kuid arseenühendite juures ei puhasta ka keet-
mine neid täieliselt. Muuks otstarbeks võib arseeni-
ühenditega mürgitatud vett tarvitada, kuid mitte joo-
miseks ja söömiseks valmistamiseks.

Juba käsil rukkilõikus

Maailmameistrivõistluste bülletään

Kes mingil alal võisfleb?

Maailmameistrivõistluste korraldaval komiteel on selgunud, missugune riik ühest kui teisest võistlus-alast osa võtab. Nii on teada, et Argentiina auhin-nale — vabapüssist laskmises — võtavad osa 8 riigi laskurid ja sõjapüssist marssal Mannerheimi kuld-pokaalile 12 riiki. Kõige rohkem on aga võistlejaid väikekalübrilisest püssist laskmises, ja nimelt 15 riiki. Teistest võistlusaladest on vähem osavõtjaid.

Vabapüssist laskmises, mis moodutab enesest maa-il-mameistrivõistluste peaala, võtavad osa: — Daani, Eesti, Soome, Prantsuse, Läti, Norra, Rootsi ja Šveitsi meeskonnad.

Sõjapüssist: — Saksa, Daani, Eesti, Ameerika, Prantsuse, Ungari, Itaalia, Norra, Rootsi, Šveitsi, Tšehhoslovakkia ja arvatavasti ka Greeka.

Väikekalübrilisest püssist: — Saksa, Inglise, Daani, Eesti, Soome, Prantsuse, Ungari, Itaalia, Läti, Leedu, Norra, Rootsi, Tšehhoslovakkia. Kuna väike-kalübrilisest püssist iga asend moodustab enesest maailmameistrivõistluse, siis rohkem osavõtjaid on lā-mades asendist ja nende nimed on toodud eespool. Põlvelt ja püsti teevad kaasa: — Šveits, Saksa, Itaa-lia, Norra, Prantsuse, Daani, Leedu, Rootsi, Eesti, Läti ja Soome.

Vabapüstol: — Saksa, Daani, Eesti, Soome, Prant-suse, Norra, Ungari, Itaalia, Leedu, Rootsi, Šveits, Tšehhoslovakkia.

Oümpia-duellivõistlus: — Saksa, Daani, Eesti Soome, Greeka, Itaalia, Läti, Leedu, Norra, Rootsi ja Tšehhoslovakkia.

Hirvelaskmine: — Soome, Norra, Rootsi.

Tuvidelaskmine: — Saksa, Ungari, Läti, Norra, Rootsi, Inglismaa, Soome ja arvatavasti ka Prantsus-maa.

1200 laskurit Malmö laskerajale

Maailmameistrivõistluste korraldavale komiteele on osavõtjana üles annud ligikaudu 800 Soome lasku-rit, kuid see arv pole veel lõplik ja selle suurenemine on võimalik. Et Soome ise niipalju laskureid välja paneb, pole ka ime, sest esiteks on see Soomele kui laskurmaale propagandaks ja teiseks on ka võistlus-alasid kokku 45. Osa võtta võib igast alast, kui keegi on selleks vaid suuteline. Nii andiski end tuntuim soome laskur R. Forsblom üles 21 võistlusalale! Tema ilusale kavatsusele tõmbas aga kriipsu peale soome laskurlüü, kuna R. Forsblomil tuleb osa võtta peavõistlusest — vabapüssist laskmises — ning ühen-duses seega ka kaitsta peaauhinda „Argentiina kuju“,

mille soomlased esimest korda omandasid 1935. a. Roomas. See kuju pandi välja Argentiina sõjami-nistri poolt 1903. a. ja on igavesti rändav. Aastaid on see olnud šveitslaste käes, välja arvatud mõned üksikud korrad, mis ta on olnud teiste rahvuste käes. Kõikide tähelepanu on ka tänavu pöördud „Argentiina kujule“, mille väärtus tõuseb 1,5 miljoni eesti sen-dini. Kes selle tänavu võidab?

Lisaks 800-le soome laskurile oodatakse Het-singisse ligikaudu 400 laskurit välisriikidest. Seega oleks siis kokku Malmi laskerajal umbes 1200 las-kurit.

Vanameeste sarjas võtab laskevõistlusest osa ka end. Soome vabariigi president P. E. Svinhufvud, — „Ukko-Pekka“, kes laseb 31. juulil kell 14.30 mi-nutit ning kelle laskekoha numbriks on 49. Hooli-mata oma kõrgest vanadusest kuulub „kaitseliidu veltveebel“ P. E. Svinhufvud parimate laskurite perre, kes on valmis meistermeest lööma.

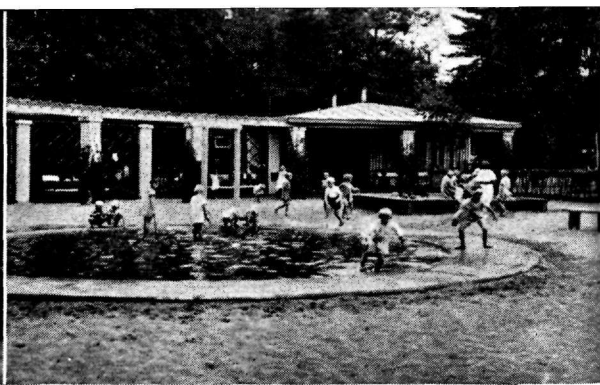
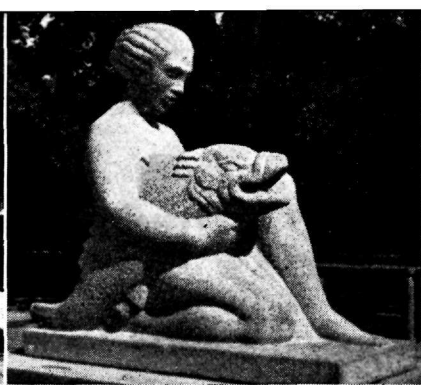
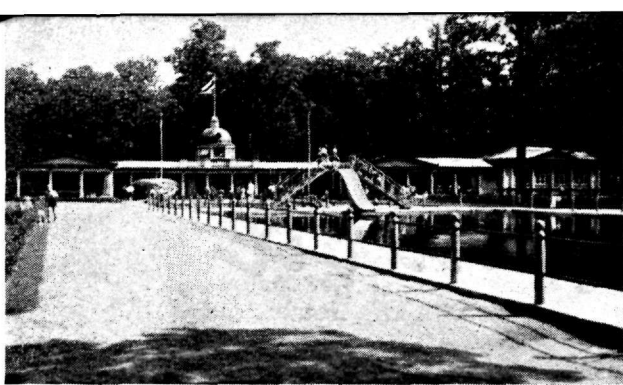
Malmi laskerajal saab võistluspäeval kuulda ka-hurimürinat iga päev vähimalt kuus korda. Võistlu-sed avatakse ning lõpetatakse kahuripauguga. Sama sünnib ka vaheaegade kuulutamisel ning lõpetamisel.

Arvesse võttes seda suurt laskuriteperet, mis maailmameistrivõistluste ajal külastab laskeradasid, on õnnetuste vältimiseks korraldava toimkonna poolt maksma pandud vali kord. Kes laskerajal hooletult ja mittereeglipäraselt relvaga ümber käib, langeb vastuvaidlemata 20-margase rahatrahvi alla. Juhtub aga tõsisem õnnetus, on vastutav kogu meeskond, kelle hulka õnnetusttekitaja kuulub. Sellega tahetakse nagu öelda, et iga rahvus peab oma meeskonna ük-sikute liikmete eest valvel olema.

2000 korraldajat Malmi laske- raja telkides

Maailmameistrivõistlused nõuavad suurel arvul abijõude ja Soome on seks otstarbeks mobiliseerinud kuni 2000 sõjaväelast, kelle hoole jääb sisemine korrashoid, tagajärgede näitamine ja muud tööd. Et võimatu on nii suurt rahvahulka kuhugi „tulihoo-nesse“ ära mahutada, siis saadi sellest küsimusest üle seega, et lasketiiru külje alla ehitati laager, mida soom-lased nimetavad „telkide linnaks“. Laagripiirkonda on püstitatud 170 telki peamiselt korraldajaile.

Kokku tuleb telkide linna neli pataljoni sõja-väge ning peale selle veel 600 meest, kes peavad hoolitsema „majandusliku külje“ eest. Kõiki korral-dajaid ei suuda ka telkide linn vastu võtta ja mõnel väeosal tuleb ööbida Helsingi kasarmuis. Igapäeva-seid sõite hakkavad tegema 350 korraldajat.

Lehekülgi noortepargi tegevusest

Ligi tuhande noore nooruslikud rõõmuhõisked kostavad igapäev Kadrioru selles pargiosas, kus veel aastat paar tagasi seisis mamentud trammikuurid, umbrohustunud alatagused ja hajjendas looduse ja inimeste poolt mahajäetud mätlük heinamaa. Siin on saanud teoks härra Riigivanema isiklik algatus, vääriiline lasteparadiis — noortepark. Umbes hektaarilisele maa-alale on püstitatud paviljoni stiilis ehitusi, ehitatud kaunid veebasseinid, liugla ja kasvata tud ilus muruväljak. Koguni kaks nägusat kujugi on toodud noortepargi kaunistamiseks, millest üks asetseb suure basseini lääneotsas ja teine muruväljakul. Nimetatud noortepargi ehitamise teostas riigi kulul Riigiparkide valitsus, see läks maksma riigile üle 6 miljoni senti.

300—400 noorele mõeldud ja ehitatud park on üle ootuste ületanud oma normi. Praeguse ni noortepargi tegevusest osavõtjaid noori registreerunud 1400, kellest pooled on igapäev hommikust õhtuni kohal. Osavõtt noortepargi tegevusest on maksuta ja võimaldada mõlemast soost noortele 3—16 eluaastani, kes selleks noortepargis registreerunud ja kellele noortepargi arst ei keela viibimast teiste laste seas. Sellane arstlik järelevaatus on ettevaatusabinõuna teiste laste tervise suhtes hädatarvilik ja arusaadav. Noortepargi noored on jagatud kahte gruppi — eelkooliealised ehk nii-nimetatud lasteaia noored 3—7 eluaastani, keda praeguse ni registreerunud ligi 500, ja ülejäänud — kooliealised noored kuni 16 eluaastani.

Hommikust tegevust algavad noored kell 10.00. Kellahelin kutsub noori ja nende juhte liputõstmisele. Tegevusrühmade kaupa kogunevad noored peahoone liputorni ette. Suur hulk nende seas on pisimudilasi, seletõttu ei ole kogunenud noorte readki küllalt sirged, ent üks lähe needki sirgemaks noorte kasvades. Juhataja hr. J. Laidvere hommikutervituse järele kerkib rivi ette asetatud noortest laulukoori kolmehäälilise laulu „Kaunistagem Eesti kodad“ saatel sini-must-valge rahvuslipp liputorni lipuvardasse. Tähistatud on päevase tegevuse algus. Kasvatajad viivad noored neile määratud tegevuse juure, keda kergespordile, keda pallimängule, ujumisele või laulule.

Eelkooliealiste noorte päris koduks on noortepargi lääneservas asuv sammaskäiguga ja aiaga piiratud õu. Siin on noortele kiiged, kaks liivakasti mängimiseks ja veega sulistamiseks 30 sm sügavune veebassein. Nende noorte päevast tegevust juhivad lasteõednikud, preilid H. Pokats ja H. Suurallik. Tegevuse hoog on hea, liivakastidest kerkivad mitmesugused ehitused looduna noorte vabast fantaasiast, kuna veebasseinis ujutatakse „loomi“ ja laevu.

Huviküllane on ka suuremate laste tegevus. Nende päralt on pargis kaks läbivoolava veega basseini, üks 18×14 m, sügavusega 70 cm, ja teine — 18×36 m, sügavusega 130 kuni 150 cm. Nii basseinid kui ka basseinide vahele ehitatud 2,5 m kõrgune bi-

nooliga kaetud liugla leiab kasutamist päev läbi. Liueldakse küll selili ja kõhuli, kord pea ees, kord jalgad ees.

Noortepargi töökava koosneb eeskätt noorte keha ja vaimu arendavatest tegevusaladest. Nii on esimeseks alaks ujumine ühes Eesti Punase Risti ujumismärgi saavutamise katsetega. Kuival maal õpetatakse käte ujumiskused ja siis jätkuvad õpingud basseinis Eesti meistri, õpetaja hr. A. Haviste juhtimisel.

Teine ala haarab enesesse kergejõustiku, võimlemise, võrkpalli, jalgpalli, rahvastepalli jne. Vastavalt selle ala suurusele ja mitmekülgsele on siin õpetajaidki rohkem — arvult kolm. Kolmas ala koosneb vaimsetest mängudest, nagu näiteks male, kabe, trilma, koroonaa jne. Neljanda alana on nähtud ette matkad ja rännakud. Nendest osavõtt ei ole sunduslik, ent ala huvitavuse tõttu on vähe neid, kes avaldavad soovi jääda maha. Mitu matka on juba korraldatud Kosele ja Lükatile. Lasteaia nooredki teevad „matku“, ent nende matkadeks on jalutuskäigud, mida korraldatakse neile väljapoole noortepargi piire. Tähelepanu on omistatud ka muusikale. Tujuküllast laulu kuuleme juba igapäev. Lisaks sellele on teoksil veel oma orkestri asutamine, millega loodetakse tulla toime sügisel.

Puht-tütarlaste alana on töökavas rütmiline võimlemine, plastika ja tants, ning rahvatantsud. Koolis nõrkadeks osutunud lastele korraldatakse suve jooksul järeleaitamise tunde emakeeles ja matemaatikas. Üheksandaks on nähtud ette spordimärgi katsete sooritamine ja järgmise alana omavahelised võistlused ujumises ja kergejõustikus. Üheteistkümnenda ala haarab enesesse loengute sarja. Noortele korraldatakse loenguid spordist, muusikast, kodumaa loodusest jne.

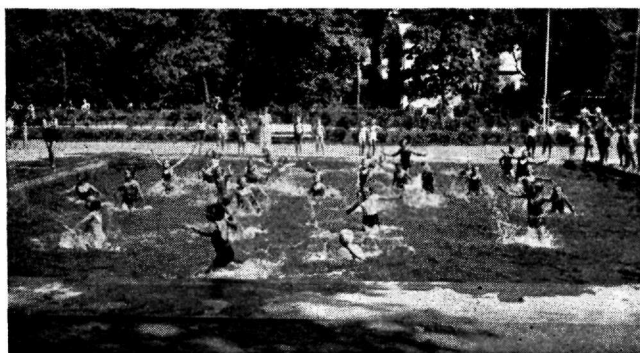

Vajalised käsitööd teostatakse noorte poolt

Lühikese tegevusaja vältel on tulnud toime juba avaliku esinemisega noortepargi peo näol 18. juulil s. a. Kavas oli muusikalisi, vee- ja muruetekandeid, mida jälgiti rohkearvulise pealtvaatajate-pere poolt huviga, ja paljud ettekanded said suure aplausi osaliseks. Noortepidu lõppes ühise kinoõhtuga. Kinoõhtute korraldamiseks noortele on ehitatud noortepargi peahoones asuva väikese kuid koduse saali kõrvale kinoaparaadi ruum, kus asetsub 2500-kroonine aparaat.

Päevatöö lõpeb kell 16.00, millal langetatav lipp tähistab päevase töö lõppu. Avatuks jääb noortepark veel kuni kella 20.00, ent ülejääval vabal ajal ei ole lubatud enam kasutada veebasseine.

Ka talve tulles jätkab noortepark oma tegevust, piirdudes peamiselt suusa- ja kelguspordiga ning kaminõhtutega.

Noored suplemistunnis

Väikelaste koor esineb noortepargi peol

Noortepark töötab Eesti Spordi Keskliidu Noorte osakonna juhtimisel. Noortepargi tegevuse tegelikudeks juhtideks on juhatajana hr. J. Laidvere ja abijuhatajana hr. J. Märtin, kes mõlemad omavad sellekohase erihariduse. Vastava ettevalmistusega juhte koos kasvatajatega on noortepargis kokku 15.

Härra Riigivanema algatusel teoks saanud noortepargiga on Eesti rikkastunud märkimist-vääriva kauni kohaga. Võime olla seda uhkemad, et kasvava noorsoo eest hoolitsemine sellel kujul ei ole veel teostatud meie lähimaades Soomes, Rootsis, Daanis, Lätis ega Leedus. Kõnesolev noortepark on elavaks tunnistuseks, et sellaseid parke vajaks Eesti kaugelt rohkem, ja mitte üksi pealinnas, vaid ka teistes linnades. Tahaks loota, et meil leidub asutusi ja häid inimesi, kes selleks ei keela oma abi ega jõudu, samuti kui vajaks heade inimeste abi ka praeguse pargi avardamine.

V. P.

Vanad eestlased sõdimas

Jõuaksin ma sõjas surra,
Ilma taudi tappemata...
Kenam on sõjas suikuda,
mõõga möllul elu müüa,
ambu noolilla langeda.

Muinasajal olid sõjad eestlasil ja nende naabreil väga sagedased. Juba seepärast, et tolle aja sõjapidamise mõisted erinesid kaugelt nüüdisaja mõistest. Vanasti võis igapäev oodata vaenlast, kes röövsalgana langes kaela külale, vallale või kihelkonnale, tappes inimesi ja viies ellujäänud vangid kõige nende vara, naiste ja lastega. Sõda ei olnud riigi ja rahvaste asi, nagu tänapäeval, vaid selle eesõigus, kes tahtis sõdida ja röövida. Sõda oli tunnustatud eraeluski. „Veri — kättemaks“, mis lahendas omavahelisi tüliküsimusi, oli õigupoolest „erasõda“, mida peeti sageli isiklike arvete õiendamiseks. Laiemad piirid ja laiema mõiste evis sõda, kui sõjakäigu võttis ette rühm inimesi. Sel tarvises laieneda ja muutuda ühiskondlikuks, tervete rahvaste vaheliseks, ja see oligi sõda meie aja mõistes.

Sõdu oli tollal õieti kaht liiki: kättemaksu- ja saagisõda. Enam levinud saagisõjad põhjustasidki sagedasi kättemaksusõdasid, millised võeti ette, kui

taheti naabrit — vaenlast — karistada tehtud kurja või röövimise pärast. Saagisõjas mindi saama au, vara ja rikkust ning sageli rahuldama seiklushimulist hinge. Oli keegi rikas kulla, hõbeda või muu vara poolest, võis see olla ka sõja põhjuseks tolle aja arusaamiste järgi. Igal ausal mehel oli õigus avalikus võitluses omandada teise vara. Sellane talitusviis oli lubatud ja sellele vaadati kui igale muule tööle, millega omandatakse äraelamisvahendeid. Vahe seisis ainult selles, et võitlust peeti ausamaks ja meeste-väärsemaks tööks. Verised vägiteod tõid mehele kangela kulsuse, mida kiitsid ja austasid kaasaegsed ja oma lauludes ülistasid järgnevadki põlved.

Eestlaste muistseid sõjaretki tuntakse kas kättemaksu- või saagisõdadena. Teiste rahvaste allutamisi ja maade vallutamisi eestlased, kõigi tõekspidamiste järgi, ei tunnud. Seda tegid tollal naabreistki ainult skandinaavlased ja nende poolt asutatud vene vürst-konnad.

Olgugi et sõjad välisvaenlasega olid sagedased, puuduvad otsesed tõendused selleks, et eestlased oleksid omavahel lõõnud lahinguid. Mõnelt poolt on küll väidetud, et muistseil eestlasil valitses koguni alatine

„kõigi sõda kõigi vastu“. Selleks ei ole leitud ajaloolisi tõendusi. Läti Hindrek nimetab ainult paar juhtumit, kus üks maakond sõdis teise vastu, aga seda ainult sakslaste või daanlaste sunnil. See oli ka loomulik, sest allaheidetud pärismaalasi sunniti siis sõjaretki kaasa tegema. Et eestlased oleksid korraldanud eestlaste vastu röövretki, nagu seda tehti naabermaadesse, ei saa pidada millegagi tõendatuks. Läti Hindrek nimetab küll juhtumit, kus saarlased tegid vabatahtlikult sõjaretke Järvamaale 1219. aastal, kuid see oli põhjendatud teissuguste asjaoludega. Nimelt tahtsid saarlased karistada järvalasi seepärast, et viimased olid alistunud sakslasile. Seega näitab see juhtum muistsete eesti maakondade vahelist kokkukuuluvuse tunnet, mille vastu eksimist peeti äraandmiseks ja karistusväärseks. Olgugi, et muinaseestlased ei jõudnud oma ühiskondlikku korraldust viia lõpule, sest areng katkes järsku ja vägivaldselt, oli kokkukuuluvuse tunne siiski sedavõrd arenenud, et omavahel sõjaretki ei sooritatud. Seda tõendavad maakondade ühised nõupidamised Raikülas. Tõsi, eestlasil polnud tugevat kesket võimu, millest oleks väljunud üldised korraldused, kuid seda polnud ka meie lähimail naabreil. Ajaloolased kinnitavad, et see oleks Eestis sündinud võib-olla isegi varem naabreist, kui seda poleks takistanud sakslaste ülevõim. Olgugi, et Sakala ja selle vanem Lembit, kellest Läti Hindrek on jätnud palju teateid, on võrdlemisi populaarne praegusele põlvele, kuid ajalooliselt oleks kandunud ühiskondliku-riikliku arenemise keskus Saaremaale. Tolleaja Läänemere kaubandus andis suuri rikkusi saarlasile, sagedased kokkupuutumised teiste enamarenenud rahvastega tõstsid nende kultuuri kõrgemale ja avardasid nende silmaringi. Jättes kõrvale eespool mainitud karistusetke Järvamaale, ilmneb üldiselt saarlaste aktiivne ja sagedane vabatahtlik osavõtt eestlaste sõdadest sakslaste vastu, ilma et sakslased oleksid neid välja kutsunud. Teised maakonnad olid üksteise abistamises hoopis passiivsemad. Nad astusid sõtta peamiselt võõraste pealetungi kartusest.

Saarlased olid juba enne sakslaste tulekut oma jala toetanud päris tugevasti mandrile. Uurimused lasuvad oletada, et saarlased pidasid Läänemaad oma jaoks, kuna läänlased tegelikult paljudes asjades sõltusid saarlasist. Viimased segasid endid nende sisesse korraldusisse ja aitasid ka välisvaenlasile vastu panna. Kõigest sellest selgub, et saarlased tegelikult nägid kaugemale kui oma maakonda ja olid huvitatud muustki eesti saatusest.

Sõdade kohta peab aga tähendama, et eestlased ei olnud mitte kõikide naabritega sõjajalal ja sõjad ei kestnud alatiselt, sest vastasel korral ei oleks muinaseestlased saavutanud kõnesoleval ajajärgul nii kõrget kultuurset taset kui see oli sakslaste siiatuleku eel. Ainult randlaste ja saarlaste kohta väidetakse, nagu oleksid nad peaaegu alati sõdinud skandinaavlaste ja teiste läänepoolsete meretaguste rahvastega. Mujal aga olid vahekorrad korraldatud teatud kokkulepetega. Nii kinnitab Läti Hindrek omas kroonikas, et sakslaste Baltimaale tuleku algul olnud eestlaste ja

lätlaste vahel rahu, hoolimata sellest, et nende vahekord kuigi soe ei olnud, sest lätlased kannatanud palju ülekohut eestlaste poolt. Kui sakslased kindlustasid lätlaste toetuse, algasid läbirääkimised ja kui eestlased üleolevalt mingit vastutulekut ei ilmutanud, öeldi rahu üles. Kroonikas üteldakse, et see sündinud „teineteist teravaimate odadega ähvardades“. Loomulikult peeti rahu seisukord iseenesest lõpetatuks, kui teine seda rikkus, aga see oli siis juba erakordne juhus.

Rahu tegemine sündis vastastikuse odade vahetamisega, mis pidi kõigi oletuste järgi tähendama relvade mahapanekut, nagu see oli kombeks paljude rahvaste juures. Lõppes rahu, saadeti odad tagasi. Rahu läbirääkimisi pidasid ja sõlmisid saadikud, kes olid puutumatud. Läti Hindrek nimetab, et eestlaste vanemad ei ole lubanud vihatud preestrit tappa, kes oli sakslaste saadik, sest siis kaotaksid nad igasuguse usalduse.

Malevate suuruse kohta ei ole täpseid teateid. Vanadest allikatest ammutatud numbrid ei ole kuigi täpsed ja on harilikult liialdatud, nagu näitab üldine sõdade ajalugu. Paala lahingus, aastal 1217, olnud Lembitul Läti Hindreku sõnade järgi 6000 meest. Kui võtta arvesse, et eestlasi tollal võis olla kuni 200.000, siis on see küllalt suur protsent. Peame siiski pidama silmas, et Paala lahingust ei võtnud osa kõik eesti maakonnad, seepärast võib järeldada, et kogu sõjakõlvuliste meeste arv võis kõikuda 15.000—20.000 mehe vahel. Säärase meeste arvuga eestlased küll tegelikult kunagi lahinguid ei löönud, sel põhjusel, et kõiki maakondi ei saanud kunagi rakendada sõjavankri ette. Sõjaretkeid sooritati maakondade ja kihelkondade kaupa. Ainult kogu maa vaenlase — sakslase — vastu astusid ühendatud maakonnad välja. Muiste oli sõja iseloom vaenlasele kahju teha, ilma et oleks püütud vastast alla heita ja tema vastupanu lõplikult hävitada. Seepärast sõdimisviis ei olnud püsiva iseloomuga. Vastast üllatati kiire retkega, mis mõjus masendavalt moraalele, selleks aitas kaasa kuulus vanaeagne hirmutav sõjakära. Vaenlase maale püüti minna nii, et viimane lähenevast hädaohust ei suudaks saada märku, end vastupanule korraldada ega oma vara peita. Jõudes vaenlase territooriumile, suunduti kiiresti küladesse, surmates mehi, võttes vangi naisi ja lapsi, riisudes vara, ja koguneti siis jälle ruttu kokkulepitud kohale, mida nimetati „majaks“. Lahkumine läks niisama kiiresti kui ilmumine, sest vastasel korral oleks võinud vaenlane end koguda ja vastupanule asuda, mis oleks teinud sõjasaagi küsitavaks. Kui aga vaenlane oli siiski suutnud koondada suurema väe, siis katsuti põgeneda, sageli koguni maha jättes saagi ja vabastades vange. Oli lahing möödapääsmatu, siis võeti see vastu. Kuidas eestlased rivistusid lahingut vastu võttes, selle üle puuduvad täpsemad teated. Paala lahingu kohta ütleb Läti Hindrek ainult niipalju, et eestlaste ühendatud väe keskkohal olnud tugevam ja tiivad nõrgemad. Siis tarvitanud eestlased heameelega metsi peiduurgasteks, kust langetud vaenlasele teadmatult kaela, meeoleu tõstmiseks kisa tõs-

tes ja relvade sõjakäraga vaenlast hirmutades. Väljalahingut alustatud juba vana roomlaste poolt tuntud võttega. Nimelt vaenlase lähenedes külvatud see üle odadega, mida Läti Hindrek ütleb pilvedena sadanud. Lähenedes algas käsitsi võitlus odade, taprite, kärpide, mõõkade ja muude käsirelvadega, kuna vaenlase relvade eest kaitsti end kilpidega. Kui vaenlasest saadi jagu, siis algas selle tagaajamine, kõigepealt muidugi ratsa. Oli vaenlane parajal ajal kuulda saanud sõjaretkest ja linna varjule pugenud, siis algas selle piiramine. Kõigepealt katsuti vaenlasele viskodadega ja nooltega kahju teha. Selle järele püüti linna puosad põlema süüdata. Et sellaseid toiminguid oli raske teha vaenlase poolt kaela heidetud kivide, odade ja noolte all, seepärast ehitanud eestlased sageli, nagu kroonika mainib, mingisuguse varju, mis andis kaitset vaenlase relvade eest. Kõige rohkem tarvitatud varju chitamiseks väljajuuritud puud. Ka linna mullavallidele ei antud armu, vaid püüti need ära kaevata. Püsivust ei ole siiski piiramisel kunagi märgata. Kui ei saadud ruttu jagu, siis harilikult loobuti ettevõttest. Mõnikord põhjustasid piiramise lõpetamise koguni nõidade ennustused ebaõnnestumisest. Alles hiljem, aru saades sakslaste püüdeist neid orjastada, muutus eestlaste sõdimisviis püsivamaks. Nüüd tarvitasid eestlased linnade piiramisel juba ka kiviheitemasinaid, paterele.

Mereäärse rahvana tuli muistseil eestlasil sõidida mitte üksi maal, vaid ka merel. Sõjakus ja saagihimu oli saarte ja rannikurahval kindlasti rohkem tuntud kui sisemaal. Meresõidud tegid neid mitte üksi liikuvamaks ja julgemaks, vaid merel liikuvad kaubalaevad ahvatlesid neid mõõga järel varandusi tooma. Mereretkede kohta on säilinud vanus kroonikais palju andmeid, kuidas eestlased kümnete ja sadade laevadega riisusid kaubalaevu ja rannikuid kogu Läänemere piirides. Sageli kaevatakse kroonikais, et eesti meresissid tunginud jõgesid ja järvesid mööda võrdlemisi sügavale võõra maa sisse, tehes seal suurt kahju elanikele. Meresisside jõudu näitab nende kallaletungimine aastal 1187 Rootsi pealinna Sigtunale ja selle täieline hävitamine. Rootsi allikad nimetavad siin küll ka muid rahvaid eestlasi Sigtuna vallutamisel abistamas, mis võib olla ka tõenäoline. Eestlased kujunesid Läänemere isandaiks alles XI ja XII sajandil. Enne neid tegutsesid meredel kuulsad viikingid, keda kristianiseerimine sundis loobuma sõjakaist retklemisest meredel. Eestlased olid kindlasti nende järeletulijad ja suurel määral õpilasedki. Ei pea arvama, et meie meresissid oleksid olnud mõned alatised hulkujad meredel. Nad olid meil, nagu Skandinaaviaski, päris tavalised talupojad. Neil olid mereretked kõrvaltaluallikaks. Nende eesmärk oli peamiselt rannikute röövimine. Laevad jäeti randa varjule ja tungiti küladesse ja asulaisse, võttes kaasa kõik, mis võtta kõlbas ja põgeneti enne laevadele kui vaenlane sai korraldada vastupanu. Võõraid laevu meredel tulistati vähem, sest see ei olnud tulutoov, küll aga kardetav. Tolleaja kaubalaevad olid ju kõik varustatud relvastatud meestega ja lahing lahtisel merel oli kar-

detav juba seepärast, et sageli ei teatud vastase meeste arvu. Kui seda tehtigi, siis sündis see lahtedes ja saarte varjus, kus äkki ja ootamata sai kallale tungida.

Relvastus laevadel oli peaaegu samasugune kui maalgi, ainult selle vahega, et nii saarlased kui ka randlased olid üldiselt paremini relvastatud, sest nad puutusid lahinguis paremini relvastatud rahvastega kokku, ja õppisid neilt nii mõndki. Võitluseski, nagu Läti Hindrek kirjutab, tarvitasid nad sama taktikat kui Skandinaavia kuulsad viikingid. Tavaline võte oli vaenlase laeva konksudega ligitõmbamine ja siis käsitsi võitluses hävitamine. Eemalt loobiti vaenlase laeva kivide, odade ja lingudega. Ligi pääsedes algas käsitsivõitlus. Laeva ninas olid kõige tugevamad mehed, sest seal käis alati kõige palavam võitlus. Hobuseidki võeti laevale kaasa maa retkede sooritamiseks. Vaenlasele merel vastu tulles püüti teda võimalikult ümber piirata. Selleks jaotasid eestlased oma laevastiku kaheks ja tormasid nende vahele sõitnud vaenlasele korruga kahelt poolt peale. Võidelda oli sel kergem, kelle laev asetses kõrgemal, seepärast laeti kõik raskused ahtrisse, et võõri ots tõuseks kõrgemale, mis pidi esimesena lahingusse astuma. Võõrimehi toetati tagant kivide ja noolte saatmisega vaenlasele. Teisest küljest juhiti tuliparv vaenlase lähedale, millest pidi nende laev põlema süttima. Tegevuse baasiks ei olnud muistseil eestlasil mitte kodumeri, vaid kindlustatud varjukohad võõrastes vetes. Kuidas niisuguses kohas võideldi, sellest jutustab rahva traditsioon järgmist: Kui eestlased ja kurelased aastal 1170 olid jõudnud Daanimaale, vedanud nad oma laevad rannale ja teinud neist suurte puude kaasabil linnataolise kindlustuse. Öösel korjatud kindlustusse kive ja peetud oma meeolelu ülal tantsu ja lauluga. Kui daanlased neile peale tunginud, tormanud nad lahingusse laevade vahelt, ise sealjuures kõvasti lärmates. Tagasi-aetult jatkanud nad sama innuga lahingut laevadelt. Daani kuningas Valdemar Suur õpetanud sisside vastu minevaid mehi, et nad läheneksid neile ettevaatlikult, sest viimased tarvitavad võitluses rohkem kavalust kui vahvust. Nimelt jättes omad laevad rannale, pugevat sissid maale peitu, ja kui märkavat, et vaenlane valgub mööda randa laiali, siis tormavat peidurkaist neile suure kisaga kallale, vedades nende laevu käsitsi maale, raiudes neisse auke ja surmates inimesi kivide ja nooltega. Põgenedes ei pea sisse mitte korratult taga ajama, vaid võideldes, sest nende põgenemine on niisama kardetav kui pealetungimine. Läks kõigest hoolimata sissidel halvasti, uputasid nad end merre. Vangiandmist ei tuntud.

Kokku võttes peab tähendama, et muistseil eestlasil oli küllalt julgust ja sõjakust kaitsta aastasadu oma kodumaad skandinaavlaste ja hiljem ka Vene vürstiriikide vastu. Maasõja oskuses olid nad ühel tasemel naabritega, jõudes neist meresõjas kaugelt ette, ja ei jäänud põrmugi taha Skandinaavia riikidest, kes hoidsid mitme sajandi jooksul kogu põhjapoolse Euroopa kaubanduse eneste käes.

—ju.

ÜHEST KALASTAMISRETKEST

Nagu tolgi laupäeva õhtupoolikul. Istun ja pillun õngeritva, kala kuidagi ei näkka. Ega ole vajagi, et palju näkkaks — vaid veidikese —, on juba suurepärase nauding, kui mõni suurem on õnge otsas. Just see moment on kõige kõditavam ja erutavam — kui ta aga on juba kotis, siis on suurem mõnu möödas.

„Tere! Ega kala loll ole, et ta õnge võtab,“ kõlab järsku selja tagant.

Pööran enda ringi ja tunnen ütlejas ära „Vana Jaani“. Õigupoolset ta polegi vana, nii paar aastat alla 50. Kuid selle-est on tal aga suure küti ja kalamehe kuulsus.

„Tere, tere! Kuhu lähete?“

„Siia tulingi. Näe, mul noot vankril. Sõidame alla luhta, tõmbame mõne loomuse. Keedame ühe kalasupi — mul sool, sibul ja teised vajalised esemed ligi. Teeme endile ka ühe „nädalalõpu“, ütleb ta muheldes.

„Kahekesi ei saa ju noodaga. Aga tore mõte on küll.“

„Ega me siis kahekesi lähengi. Teel ootab meid veel paar meest.“

Pea olemegi teel. Sõita on kilomeetrit 7—8.

Mõne aja pärast keerame maanteelt kõrvale. Nä, seal kaasikus lõome oma laagri üles,“ tähendab Vana Jaan. „Seal on heinaküün. Võime ehk paar tundi magadagi. Täna teeme paar loomust, peapüük on vara hommikul!“ Mahe tuul kannab luhast vastu värskete heinte hõngu ja vastu tahtmist meeleolu tikub minema roosiliseks. Eemalt puude alt tuleb nähtavale talu. Vana Jaan peatab hobuse ja ütleb:

„Läheme, toome mõlad ja paadi võtme.“ Samumme tallu. Talus on linnast suvitajaid, paar kooli-preilit. Viimased, kuuldes, mis meil kavas, anuvad: „Võtke meid kaasa! Pole kunagi näinud, kuidas noota tõmmatakse.“

„Kas kalasuppi ja tuld teha ka oskate — siis võtame?“

„Ei mina küll oska,“ kostab üks. Teine, särasilmne, vallatu, vastab: „Küll oskamel!“

„Kui te ei pelga veeta ööd väljas ega kardada, siis tulge. Võtke paksem riie kaasa — tuleme alles homme lõunaks tagasi!“

„Oi, kui tore. See on ju nagu mõnes filmis,“ sädistavad nad.

Meie seltskond on seega kuus hinge suur. Vanker veereb pikkamööda päralt.

„Olemegi kohal,“ ütleb Vana Jaan. Peatab hobuse küüni juures. Jõgi on samas, kasetukk asetseb kõrgmal jõe perval. Samas käarus on ka lootsik.

„Paadist veri välja loopida. Noot paati viia!“ käsutab Vana Jaan ja rakendab hobust lahti.

„Aga mis meie teeme?“ pärivad preilid, kelledest ühe nimi on Marie, aga palub end Mariks kutsuda, kuna teine omab raskepärase nime Felicitas, keda võib Veeliks kutsuda.

Kaks teist kaaslast, Vana Jaani sulane Jaan, endine sõdur ja praegu innukas kaitseliitlane, ning Jüri, naabertalu omaniku vend, kel aastaid üle 60, askeldavad nooda kallal. Jüri, kes kogu tee pole ühtki sõna lausunud, ütleb omaette:

„No olen küll Jaapani sõjas käinud, aga säärast

nime ei ole küll veel kuulnud. Isegi hiina tüdrukuid polnud nii keeltmurdvat nime, ammuks veel muudel ristiinimestel.“

See omaette üteldud lause aga kostis kaugele. Jüri oli imelise kõlaga hääl.

Ei suutnud keegi naeru tagasi hoida, isegi mitte nime omanik.

„Meie teeme paar loomust neis käärudes. Üks preili tuleb ühe loomuse ajal paati, teine teise ajal. Kaks meest läheb paati, kaks jääb kaldale. Siis näete, kuidas see toiming käib,“ seletab Vana Jaan. Samas Mari ongi paadis. Veeliga hoiame tiiva kõit. Vana Jaan laseb paadist nooda vette, kuna Jüri sõuab. Sulane Jaan jääb kaldale ootama teise tiiva kõit.

„Kas jõgi on sügav? Kas siin lahesopis peaks kalu olema?“ pärib preili Veeli.

„Olete vist Tallinnast?“ küsin.

„Kust te seda teate?“

„Te ise ütlesite?“ — „Mina! Ei — mina ole ütelnud.“

„Arvasin seda teie kõnelusest mõistvat.“

„Me polegi veel kõnelnud.“

„Te küsisite, kas siin „lahesopis“ kalu on. See andis ära.“

??!

„Merel on laht, siin aga kutsutakse jõe „lahte“ kääruks. Siis arvasin, et olete mere lähedalt, ja kui suvitaja on linnast, siis on ta Tallinnast.“

Noot on sees. Pikkamööda toll-tollilt tõmbame teda kaldale lähemale. Juba on tiivad peaaegu kaldal.

„Ei siit saa me vist kalapoegagi,“ hädaldavad preilid. „Mitte ei liigu noodas midagi.“

„Vara veel. Kannatage,“ lohutab nüüd Jüri oma kõmiseval hääl.

Tiivad on kaldal...

„Tõmmake alt tiivad kokku. Kähku!“ komandeerib Vana Jaan.

„Näe, seal siplevad. Oi, küll on palju!“ rõõmutavad järsku preilid.

Nooda pära on juba väljumas. Seal sipleb mõnigi särg.

„Näe, vana purikas sattunud ise sisse!“ tähendab Vana Jaan, ainiti vahtides, kust moodapära pikka-mööda kaldale ronib.

Samas ongi kogu noot väljas. Kalad puistatakse välja.

„Kirev seltskond,“ möönab vana Jüri, kes kala nähes muutub elavamaks ja jutukamaks.

Tõepoolest kirev seltskond. Seal on haugi, ahvenaid, latikaid, paar turvast, säinaid ja särge.

„Üks haug on õige poiss. See kaalub oma 15 naela ära,“ seletab Jüri.

Kalu kotti ajades pillub ta väiksemad jõkke, mõned ahvenad, „nolgid“ (nolk — väike haug), säinad viskab hunnikusse kaldale.

„Miks neid kotti ei panda!“ pärivad preilid.

„Need tulevad teie käsutusse,“ vastab Jüri preilidele „neist teete meile kahe loomuse vaheajal küpsise ja mis üle jääb, saab supiks.“

„Aga kuidas teha siin küpsist — pole ju nõusid,“ küsivad preilid.

„Mis nõu sinna vaja?“

Kalad on kotis. Jüri tõstab ja takseerib: „Oma 3 puuda ikka on,“ otsustab ta viimaks.

Jõgi teeb siin looga. Sulane Jaan astub paati ja asub vastu vett sõudma. Teistel on vaja jalgsi minna kääru teisele poole, kuhu on vaid mõnisada samm. Jaanil aga kulub selleks tunni ümber.

Jüri, viies kalakoti vankri juure, seletab:

„Heakene küll, preilid, olete küll kõiksuguseid asju õppinud, aga müüd mina õpetan teile, kuidas saab ilma mingi pannita valmistada kalaküpsist.“

Samas hangitakse kuivi puid. Tuli tehakse üles. Jüri asub kalade juure ja ütleb:

„Arvan, ega see kalapuhastamine teile ka selge ole — siis vaadake.“

Ta võtab noa ja samas lendavad hõbesoomused päikesekiirtes veel helkides.

Ühe liigutusega on kala lõhki lõigatud ja puhas.

„Kaks kala igäuhele ehk aitab?“ küsib ta.

„Jumal, kes siis kaht kala jõuab ära süüa,“ imestavad preilid.

Siiski puhastab ta ainult kaheksa havi. Toob soola. Soolab. Vana Jaan on valmistanud kadakast haralised kahvlid ja valmistab tulel sütepesa. Jüri järsku peatub, sügab kõnvatagust ja ütleb: „Vaata, mis veidi. Siin ta pidi ju kusagil kasvama. Oodake!“ tõuseb üles ja eemaldub.

Peatselt tuleb tagasi, pihu täis rohtu.

„Need alles annavad kalale säärase maitse, et viib keele ära!“ ja topib seal igale kalale kõhtu metsast toodud laialehelist rohtu, mõne kadakaoksakese marjadega ja asetab siis kalad sütele küpsema.

„Aga need saavad tuhaseks ja põlevad söeks, neid ei saa ju süüa. Ei meie neid sedasi taha,“ hädaldavad preilid.

Jüri vaid muigab omaette. Vana Jaan toob küünist heinu, laotab tule lähedale maha. „Istuge. Heinad ei lase niiskust läbi,“ ja nagu aru saades preilide pilgust lisab ta juure, „need minu omad heinad, see minu heinamaa.“

Samas toob ta vankrilt korvi, milles on leiba ja ühteist söögipoolist, kuid samast vahib ka liitri pea välja. Laotab need kõik murule.

„See ju päris väljasõit. Samas jõuab ka sulane Jaan kohale. „Kalad on küpsed,“ ütleb Jüri ja paneb igäuhele ette küpsenud kala. Liitrist valatakse klaasi...“

Ettevaatlikult võtavad preilid kala küljest, maitsevad ja... varsti ongi neil kala otsas.

„Tõepoolest, ei ole ma kunagi midagi säärast näinud, pole mul ükski kala, ei praetuna ega keedetuna nii maitset,“ seletavad preilid õhinal. „Teie olete, härra Jüri, kokakunsti meister!“

Jüri silmanähtavalt rõõmustub kiidu üle ja vastab: „Mis meister, kuid kala on sääraselt jõest tulnuna kõige maitsem, pealegi leidis siin maitserohtu.“

Mis rohi see oli, seda ei saanud Jürilt teada. Pääke vajub silmapiiri taha, kui teise loomuse kalad on kotis.

„Imelik, väga imelik,“ ümiseb Jüri.

„Mis on imelik,“ pärivad preilid.

„See on imelik, et meil on säärane hea kalaõnn. Eriti viimane loomus. 8 puuda on kala kindlasti —“

„Seepärast on hea õnn, et meie oleme kaasas,“ seletavad preilid.

„Seda neh, kuid mina arvasin kõik aeg just ümberpöördukt,“ vastab Jüri.

Tänaseks aitab. „Hommiikul vara sõidame üles,“ otsustab Vana Jaan. „Nüüd pole muud kui pada tulele.“

„Kas teil siis siin pada ka on?“

„Kuidas siis muidu kalale minna, kui padagi ei ole.“

„Mina puhastan kalad,“ ütleb Mari.

Võtavad vastest loomusest püütud kalad ja asub jõe perva tööle.

Jälgime kõik ta tööd. Läheb üsna kenakesti. Üks külge on varsti puhas. Kuid seal... kala tõmbab end looka ja — lupsti — ongi Mari käest välja lennanud ja jõkke sulpsatanud.

„Aih!“ kiljatab Mari sellest äkilisest pöördest ehmudes. Kala poolpuhastatud valendav külge on selgesti madalas vees näha. Ta on uimane, kuid on näha, et ta varsti toibub.

Ka Mari on ehmatuses toibunud. Sirutab käe vette — ei küüni. Ja samas kargab vette, kalale järele.

„Ärge vette minge!“ hõikame, kuid hilja — Mari ongi vees ja püüab kala!

Kuid kala on väledam, sabalöök, ja ta on kadunud. Mari ronib pettunud näoga veest välja, — jalatsid ja kleit on märjad, näol säärane ahastav ilme — ja ütleb vaid:

„Ära läks! Küll on kahju!“

„Meil on kotis ju kalu küll, miks te talle ilmaaegu vette järele läksite. Nüüd olete märg.“

„Ega see ole tähtis, et märg olen, vaid see, et just nüüd pidi ära minema, kus ta mul juba pooleldi puhas oli. Ma nägin teda vees üsna selgesti, ta oli nii oimetu ja ma tahtsin teda kätte saada. Mul oli ükskõik, kas märjaks saan või ei — kurb olen just seepärast, et kätte ei saanud,“ seletab Mari.

Nii mõistsid kõik Mari ja püüsid teda abistada.

„Minge küüni juure, võtke märjad riided seljast ära, väänake kuivaks, pange palitu selga ja kuivatage end tule juures ära...“

Peatselt on kalasupp valmis. Asume ringi ümber paja. Taldrikuid pole. Pole ka lusikaid. Kuid üks kasetohust valmistatud lusikas — Jüri meisterteos — aitab hädast välja. Preilid on ka kohal. Mis sellest, et kleit veidi on niiske. Küll ta tulepaistel kuivab.

Jüri satub vestlushoogu. Ta kõne on täis huumorit, teravmõttelisi väljendusi ning elav. Peamiselt keerleb kõnelus kalastamise ümber. Ta on, nagu selgub, laialt liikunud ja kõikjal innukalt kalastanud. Siberi taigad, Arhangelsk, Don, Laadoga — pildid rulluvad meie ette.

Harva on võimalus kuulda nii head vestlejat. Olin senini arvamisel, et ega Jüri oska üle kümne sõna üldse rääkida. Teadsin, et ta oli Venemaal elanud, esiteks viinapõletajana, siis valitsejana, isegi Ameerikas oli matkanud. Tagasi pöördununa kodumaale ostnud talu, kuid venna nimele — ise aga elas seal omaette kalastaja muretut elu.

Ta kõneles huvitavaid asju, ta oli juurelnud kalade mõistuse ja arusaamise üle.

„Kas kalad oskavad üksteisele hädaohust teatada?“ küsis ta. Samas kõneles ühe loo, mida ta mitu ja mitu korda katsetanud. Ta olnud ühes mõisas valitsejaks. Seal olnud tähnikute (iherus — forell) kasvatus. Kasvatustiigist tähnikut püüda, see pole tõsise kalamehe amet. Kuid ükskord olnud hädasti kala vaja, ta võtnud väikese õnge, pannud sõõda otsa ja heitnud tiiki. See on vaid paari sekundi töö, et tähnikut kaldale heita. Juba paar kala käes, aga kolmas kukkunud tiigi pervele, libistanud enese tiiki tagasi ja ükski tähnik enam õnge ei võta. Heidad õnge vette. Nagu pilv tormavad kalad õnge juure, samas põgenevad laiali. Jända nii palju kui tahad. Astud oma söödaga teise tiigi juure, tõmbad senini tähnikuid välja, kuni mõni neist kaldalt vette tagasi pääseb — siis on püük otsas. „Neil peab olema mingi märguandmisviis,“ lõpetab Jüri oma vestluse.

Aeg on hiline. Ronime küüni. Heinad levitavad kena aroomi. Mõnus on suikuda. Ei saa õieti magama jääda, kui Jüri meid äratab. Preilid jäävad magama.

„Teeme paar loomust...“

Jõudes tagasi küüni juure on preilid juba ärganud. Jüri toob oma õise saagi päevalgele.

Veel kord keeb pada vähjadega tulel.

